

Općina Travnik

Strategija za mlade općine Travnik 2012-2016

-NACRT-

Travnik, avgust 2011

VIZIJA

Općina Travnik najpoželjniji grad u Centralnoj Bosni za život mladih ljudi u kojem mladi ostvaruju svoja prava, imaju jednake mogućnosti, razvijene društvene sposobnosti i aktivno doprinose razvoju lokalne zajednice.

Sadržaj	
Sadržaj	3
Uvod	4
I. Istraživanje položaja i potreba mladih u općini Travnik	7
II. Strategija za mlade općine Travnik 2012-2016	12
Zapošljavanje	12
Zdravstvena politika	16
Socijalna politika.....	19
Mobilnost, informiranost i participacija mladih u društvu	23
Sport, slobodno vrijeme i omladinski rad.....	27
Kultura i obrazovanje	31
Zaštita životne sredine	35
III. Akcioni planovi za implamentaciju Strategije za mlade	38
Zapošljavanje	38
Zdravstvena politika	41
Socijalna politika.....	43
Mobilnost, informiranost i participacija mladih u društvu	45
Sport, slobodno vrijeme i omladinski rad.....	48
Kultura i obrazovanje	50
Zaštita životne sredine	52
IV. Mehanizmi za realizaciju Strategije za mlade.....	53
Monitoring i evaluacija	54
Uvid u postojeću pravnu regulativu	55
Učesnici/e u izradi dokumenta.....	56

RADNA

Uvod

Strategija za mlade općine Travnik predstavlja dokumenat kojim lokalna uprava pristupa strateškom poboljšanju položaja mladih, prepoznavanju njihovih potreba te rješavanju prioritarnih problema mladih ljudi u općini Travnik za period 2012-2016. godine, zasnovanom na principima poštivanja ljudskih prava i sloboda i socijalne pravde i jednakosti, u sedam ključnih oblasti za mlade: zapošljavanje, socijalna politika; zdravstvena politika; kultura i obrazovanje; sport, slobodno vrijeme i omladinski rad; mobilnost, informisanost i participacija kao i zaštita životne sredine. Na taj način se željelo pokazati da je prepoznavanje potreba mladih i rješavanje problema sa kojima se u današnje vrijeme susreće mlada populacija na širem prostoru općine Travnik, konačno zauzelo mjesto koje zaslužuje u ovoj društveno-političkoj zajednici, što pored zakonske u još većoj mjeri predstavlja moralnu obavezu svih relevantnih aktera u općini, pri tome se držeći principa da mladi ljudi predstavljaju resurs za budućnost općine Travnik, a ne izvor problema.

Značajno je pomenuti da su na izradi ovog dokumenta u najvećoj mjeri radili upravo mladi iz općine Travnik. Ovakvim pristupom, mladima su stvorene mogućnosti većeg uticaja kako na planiranje razvoja svoje lokalne zajednice, tako i aktivnijeg učešća u procesima donošenja odluka koje se tiču njih samih.

Učešće mladih ljudi u svim sferama javnog života i razvoj strategija za mlade na državnom i lokalnom nivou podstiču i promovišu Savjet Evrope, Evropski omladinski forum, Evropska komisija, Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju (OSCE), Međunarodni savjet nacionalnih omladinskih politika/strategija za mlade i slične međunarodne organizacije, pa tako imamo niz dokumenata koji se bave ovim pitanjima kao što su Evropska povelja o učešću mladih na lokalnom i regionalnom nivou, Bijela knjiga za mlade, Rezolucija o Evropskoj omladinskoj politici/strategiji za mlade i slično.

Zakon o mladima Federacije BiH takođe na svoj način uređuje ovu oblast i definiše pojmove politike prema mladima i strategije prema mladima i obavezuju svaku općinu u Federaciji BiH da pristupi izradi strategije prema mladima u svojoj općini. To u praksi nije čest slučaj uzimajući u obzir činjenicu da je relativno mali broj općina u Federaciji BiH ovoj temi posvetilo dovoljnu pažnju.

Prema pomenutom Zakonu i članu 4 „strategija prema mladima jeste dokument institucija vlasti s programskim pristupom djelovanjima prema mladima što uključuje definisane potrebe mladih, strateške pravce djelovanja te ciljeve strategije.“ Član 7. definiše pravo mladih na pravovremenu informaciju o svim pitanjima koja su od interesa za njih pa tako svi nivoi vlasti u Federaciji imaju obavezu održati javne rasprave i konsultacije uz učešće predstavnika/ca vijeća mladih u procesu usvajanja:

- određene sektorske politike prema mladima,
- programa djelovanja za mlade,
- strategije prema mladima,
- dijela budžeta koji se tiče pitanja mladih.

Članovi 26. i 27. preporučuju kako se definiše, usvaja i provodi strategija prema mladima i na koje se oblasti odnosi strategija. Također, definišu šta sve sadrži strategija prema mladima -programe djelovanje koji uključuju ciljeve, aktivnosti, nadležne institucije itd.

S obzirom da općina Travnik nije imala razvijenu Strategiju za mlade, u prvoj polovini 2010. godine su započeli pregovori između Komisije za mlade općine Travnik i Centra za edukaciju mladih - CEM o započinjanju ovog procesa i traženju donatora za realizaciju projekta izrade Strategije za mlade općine Travnik. Projekat je odobren od strane Razvojnog programa Ujedinjenih nacija - UNDP, i implementacija je započela u aprilu 2010. godine.

U proces izrade Strategije za mlade općine Travnik uključeni su svi relevantni akteri iz oblasti kojima se bavi ovaj strateški dokument, vladine i nevladine institucije, individualci/ke, kao i mladi ljudi sa prostora općine Travnik, koji su zajedničkim radom promovisali međusektorsku saradnju kao primjer dobre prakse pri rješavanju problematike mladih.

Do sada je u izradi ovog dokumenta na razne načine bilo uključeno oko 270 osoba, od čega je najveći broj mladih (cca 230).

Proces izrade Strategije za mlade općine Travnik tekao je na slijedeći način:

- Nakon par mjeseci pregovora između Komisije za mlade općine Travnik i Centra za edukaciju mladih – CEM o pripremi projekta i traženju donatora za kreiranje dokumenta Strategije za mlade općine Travnik, projekat je odobren od strane UNDP BiH, implementacija je započela u aprilu 2010 godine, pri čemu je uloga Centra za edukaciju mladih bila da vodi projekat uz svu potrebnu administrativnu i stručnu pomoć.
- Identifikovani su potencijalni partneri i akteri u procesu izrade dokumenta. Na listi su: institucije, organizacije, neformalne grupe, pojedinci//ke iz javnog, civilnog i poslovnog sektora: zdravstvene, socijalne, sportske, obrazovne, kulturne, sportske institucije, općinski odjeli, mladi aktivisti/kinje i sportisti, učenici/ce i studenti/ce sa prostora općine Travnik.
- Analizirana je većina relevantnih dokumenata (zakoni, strategije, akcioni planovi) i iskustva u procesima razvoja Strateških dokumenata za mlade kao što su: Evropska povelja u učešću mladih na lokalnom i regionalnom nivou, Bijela knjiga Evropske komisije, Zakon o mladima FBiH, 11 indikatora omladinske politike.
- Formirano je Koordinaciono ili nadležno tijelo za izradu Strategije za mlade općine Travnik. Svaki član/ica Koordinacionog tijela je u isto vrijeme osoba koja vodi sa svojim moderatorima/icama jednu od radnih grupa. Vođe radnih grupa su 14 osoba iz javnog i civilnog sektora, od kojih su neki članovi/ce Komisije za mlade, osobe zaposlene u Zavodu za zapošljavanje, Centru za socijalni rad, zdravstveni radnik, aktivisti iz nevladinog sektora (više nevladinih organizacija).

Koordinaciju rada vođa radnih grupa, kao i osnaživanje i jačanje njihovih kapaciteta radila ja Savjetnica za izradu omladinske politike iz Centra za edukaciju mladih

- Održana su 2 treninga za Koordinaciono tijelo i voditelje radnih grupa na teme: „Upoznavanje sa svim relevantnim dokumentima“ i „Osnove strateškog planiranja-smjernice za rad sa radnim grupama“;
- Urađeno je istraživanje potreba i položaja mladih u općini Travnik. Istraživanje je sprovedeno u maju 2010 godine. Istraživanjem su obuhvaćene mjesne zajednice općine Travnik: MZ Kalibunar, MZ Paklarevo, MZ Putićevo, MZ Centar, MZ Ovčarevo. Uzorak za potrebe ovog istraživanja je činilo 200 mladih osoba, starosne dobi od 15-30 god.
- Formirane su radne grupe koje su pisale nacrt Strategije za mlade tokom 7 poludnevni sastanaka. Svaka radna grupa je brojala od 5-10 članova/ca iz različitih sektora i uzrasta iz zajednice kao što su: Sveučilište/Univerzitet „Vitez“ Travnik, Služba za zapošljavanje KSB/SBK, Nobil d. o. o., studentica politologije, dr.medicine, profesori u srednjoj medicinskoj školi, ekonomisti, zaposleni u Centru za edukaciju mladih, članovi Otvorene asocijacije mladih, zaposlenici u IBHI-a, učenici srednje farmaceutske škole, viši medicinski tehničar i uposlenik J.U.Bolnica-Travnik, vijećnik općinskog vijeća Travnik, finansijska ili komercijalna službenica u Olimpu /privatni sektor, volonterka na projektu Pozorišta Travnik, socijalne radnice, studentica Akademije scenskih umjetnosti – Odsjek gluma, studentica Filozofskog fakulteta – Odsjek engleski jezik, učenice Filološke i Opće gimnazije Travnik, osoba iz Povjerenstva za mlade općine Travnik, učenica srednje medicinske škole u Novoj Biloj, , studenti/ice Ekonomskog fakulteta Univerzitet u Travniku, predsjednica unije studenata Tuzlanskog univerziteta odsjek u Travniku, predsjednik vijeća učenika, predstavnik H.O. Alter Art, predsjednica Sportskog saveza SBK, volonteri CEM-a, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Javna ustanova

Zavičajni muzej Travnik, direktor omladinske kulturne organizacije "Alter Art" Travnik, član Hrvatskog amaterskog kazališta Travnik, savjetnica za kulturu u Ministarstvu prosvjete KSB, predsjednica asocijacije studenata Sveučilišta/Univerziteta „Vitez“ Travnik, član asocijacije studenata, učenik srednje Ekonomske škole "Nova Bila" Travnik, učenik srednje Mješovite ekonomske škole Travnik, pedagogica u KŠC "Petar Barbarić" Travnik, Gorska Služba Spasavanja Travnik, udruženje Vlašić Planet Života, biolog i ekolog (član raznih udruženja koje se bave navedenim aktivnostima), Dr. veterine, KK Tornjak Travnik, općinski komunalni inspektor, direktor JKP Trebišnjica Nova Bila, i stručni saradnik JKP Bašbunar Travnik.

Broj članova/ica radnih grupa na kraju ove faze je iznosio 61 osoba (32 osobe muškog pola i 29 osoba ženskog pola). Formirano je 7 radnih grupa za slijedeće oblasti: zapošljavanje; socijalna politika; zdravstvena politika; kultura i obrazovanje; sport, slobodno vrijeme i omladinski rad; mobilnost, participacija i informisanje; zaštita životne sredine. Radne grupe su vodile po dvije osobe - jedan član/ica Koordinacionog tijela i moderator/ica.

Kako bi svoj doprinos dali i pojedinci/ke, građani/ke općine Travnik, objavljen je i Javni poziv za učešće u kreiranju Strategije za mlade kroz rad u radnim grupama.

- Proces rada radnih grupa je trajao u junu i julu 2010. Svih sedam radnih grupa radile su na: analizi položaja i potreba mladih za svaku oblast-na osnovu rezultata istraživanja i njihovog iskustva (kroz SWOT analizu); uvidu u relevantne postojeće dokumente/strategije i pravne regulative kako bi se omogućila harmonizacija/usklađenost općinske strategije za mlade sa relevantnim strategijama i zakonima sa lokalnog, entitetskog, državnog, regionalnog i evropskog nivoa; definisanju strateških ciljeva za 5 godina uključujući operativne ciljeve i mjere implementacije.
- Nakon završenog prvog prijedloga Strateških planova za svih sedam oblasti, organizovan je proces konsultacija na prvi nacrt Strategije za mlade općine Travnik sa akterima koji nisu bili u mogućnosti ili su slučajno bili izostavljeni da budu članovi/ice radnih grupa pri izradi nacrtu omladinske politike.
- Na osnovu rezultata konsultacija na prvi nacrt, napravljen je konačni nacrt dokumenta koji je upućen u daljnju proceduru na nivou Općinskog vijeća općine Travnik. Nakon javne rasprave usvojen je finalni dokumenat Strategije za mlade općine Travnik, nakon čega je uslijedila javna promocija, štampanje i distribucija dokumenta svim relevantnim institucijama.

I. Istraživanje položaja i potreba mladih u općini Travnik

Predmet istraživanja

Predmet istraživanja su mišljenja i ponašanja mladih u općini Travnik u sljedećim oblastima: zapošljavanje; zdravstvena politika; socijalna politika; mobilnost, učešće u društvu i informisanje; sport, slobodno vrijeme i omladinski rad; kultura i obrazovanje; te komparativna analiza dobijenih rezultata istraživanja sa dostupnim podacima o mladima u pomenutim oblastima na svjetskom, evropskom, državnom i entitetskom nivou.

Mladi

Pojam mladih ljudi u različitim zemljama ima različito određenje i značenje u zavisnosti od činioca kao što su: vrijednosno-kulturna opredjeljenja, socio-ekonomski uslovi života, obrazovne karakteristike, politička oprijedjeljenja i sl.

Savjet Evrope smatra osobu mladom do njene 30. godine, a po Zakonu o mladima Federacije BiH pod mladima se podrazumjevaju mladi ljudi starosne dobi od 15-30.godina.

Socijalni ambijent u BiH u kojem mladi žive je nepovoljan, jer po navodu UNDP (2003) 19% stanovništva živi ispod linije siromaštva, a 40% ima tek za osnovne potrebe. U istom istraživanju se navodi da je nezaposlenost mladih starosne dobi 19-24 godina 2,6 puta veća nego kod kategorije starosne dobi 25-49.godina. Posljedice ovakve socijalne klime su porast fenomena socijalne patologije svih vrsta: u porastu su toksikomanije, delinkvencija svih vidova, nasilje, samoubistva... Tako po brojnim istraživanjima kontakt sa toksikomanijama ima minimum 10% omladinske populacije (ili u prosjeku 3 učenika po jednom školskom odjeljenju). BiH je u periodu od 1954. do 1981. godine imala prosječnu stopu samoubistava 7,3 (Milosavljević, 1997). Rezultati u istraživanju Dušanića (2005) upozoravaju na izražen fenomen tzv. "naučene bespomoćnosti" kod mladih u BiH, koju karakterišu razni kognitivni i emocionalni deficiti, koji se litararno označavaju terminima pesimizam, pasivnost, nezainteresovanost...¹

Ono što izdvaja državu BiH u odnosu na druge postkomunističke zemlje je činjenica da je tranzicioni proces dodatno otežan ratnim zbivanjima. Bosanskohercegovačko društvo se fragmentiralo na etno-nacionalnoj, političkoj i/ili religijskoj osnovi što je otežalo brži društveni i ekonomski razvoj te razvoj demokratskih intsiucija i mehanizama. U ovom procesu mladi su se našli na margini društvenih zbivanja te ne začuđuje podatak da se mladi ljudi bore sa konceptom, aktivnog angažmana i učešća u političkom životu.

Veliki broj mladih ljudi ne shvata kako politički život funkcioniše niti su upoznati sa svojim pravima.² Svi navedeni faktori su doveli do toga da veliki broj mladih želi da napusti zemlju (čak 62% po istraživanju Prisme). 2000. godine 62%, a 2003. godine 77% mladih BiH je izrazilo želju da napusti zemlju!

Procjenjuje se da je 2000.godine u BiH bilo 950.330 mladih starosne dobi od 15-30 godina (24% od ukupnog broja stanovnika u BiH).³ Procjenjuje se da je u periodu između 1996. i 2001. godine 92.000⁴ mladih napustilo BiH.

U BiH danas živi oko 607 100 osoba u dobi do petnaest godina, što je za oko 420 000 manje u odnosu na 1991. godinu. Takođe, prema zadnjim procjenama, broj osoba u dobi od 15 do 20 godina opao je u istom periodu za oko 315 000 (777 000 sada u poredjenju sa 1 091 775 u 1991.

¹ Helsinški parlament građana, «Mladi i politika u BiH», Banja Luka 2006.

² Kačapor, Zehra, «Da li da ostanem ili da odem? Perspektive mladih u BiH tranziciji», Sarajevo 2003.

³ UNDP, «HDR 2000: Mladi», Prism Research, Sarajevo

⁴ UNDP, «Izvjestaj o humanom razvoju 2002», str. 42.

godini). Broj radno sposobnog stanovništva danas je manji za više od 500 000 nego 1991. godine. Omjer mlade populacije (15 do 30 godina) u odnosu na stariju populaciju u BiH je veći u poredjenju sa zemljama EU-a. Ali je zato omjer populacije u dobi od 30 do 39 godina, populacije koja je radno najaktivniji, u BiH znatno manji nego u zemljama EU-a.⁵

U 2009. godini procjenjuje se da u BiH ima 163.000 srednjoškolaca i oko 100.000 studenata, te da mladih uzrasta 18-30 ima 649.359 što je 21,5% glasačkog tijela.⁶

Kao i čitavo društvo, mladi se ne mogu posmatrati kao homogena grupa već kao niz različitih podgrupa, društvenih, ekonomskih, socijalnih, etničkih itd.

U ovom istraživanju mlade ćemo tretirati kao heterogenu kategoriju, te ćemo u uzorku obuhvatiti različite socijalno isključene grupe kao sto su: nacionalne i vjerske skupine, mlade koji se razlikuju po svom socijalnom, ekonomskom i obrazovnom statusu, osjetljive grupe i sl.

Ciljevi istraživanja

Istraživanje je namjenjeno prikupljanju relevantnih podataka u općini Travnik za izradu lokalne Strategije za mlade i sprovedeno je sa ciljevima:

1. Utvrditi, opisati i interpretirati mišljenja i ponašanja mladih u općini Travnik u vezi sa oblastima zapošljavanja, zdravstvene politike, socijalne politike, mobilnosti, učešću u društvu i informisanju, sportu, slobodnom vremenu i omladinskom radu, kulturi i obrazovanju i uporediti ih sa dostupnim podacima o mladima u pomenutim oblastima na svjetskom, evropskom, državnom i entitetskom nivou.
2. Utvrditi, opisati i interpretirati povezanost/korelacije mišljenja i ponašanja povodom navedenih oblasti sa socijalno-demografskim karakteristikama mladih

Istraživačka pitanja

1. Kakva su mišljenja i ponašanja mladih u oblasti zapošljavanja
2. Kakva su mišljenja i ponašanja mladih u oblasti zdravstvene politike
3. Kakva su mišljenja i ponašanja mladih u oblasti socijalne politike
4. Kakva su mišljenja i ponašanja mladih u oblasti mobilnosti, participacije u društvu i informisanja
5. Kakva su mišljenja i ponašanja mladih u oblasti sporta, slobodnog vremena i omladinskog rada
6. Kakva su mišljenja i ponašanja mladih u oblasti kulture i obrazovanja
7. Kakva su mišljenja i ponašanja mladih u oblasti zaštite životne sredine
8. Da li postoji razlika u mišljenjima i ponašanjima mladih koji pripadaju po bilo kom osnovu socijalno isključenim i osjetljivim kategorijama mladih i onih koji ne pripadaju

Prilikom istraživanja osvrnuli smo se na:

1. starosna dob- ispitanici/ce su bili starosne dobi 15-20 god. od 21-25 god. i od 26-30 god.
2. pol

⁵ Analiza položaja mladih i omladinskog sektora u BiH, Sarajevo, 2008.

⁶ <http://www.mladi.info/index.php?type=2&a=1&sid=1>

3. mladi - ispitanici/e koji po bilo kom osnovu pripadaju socijalno isključenim i osjetljivim kategorijama mladih i oni koji ne pripadaju socijalno isključenim i osjetljivim kategorijama mladih
4. mjesto boravka - da li ispitanici/ce dolaze iz urbanog ili ruralnog dijela općine Travnik
5. obrazovanje - stepen obrazovanja ispitanika/ca (da li su ispitanici/ce završili/le osnovno, srednje, više, visoko obrazovanje, specijalizacija, magisterij, doktorat)
6. Trenutni status ispitanika/ca- da li su ispitanici/ce učenici/ce, studenti/tice, student/ica honorarno zaposlen/a, student/ica stalno zaposlen/a, zaposlen/a, honorarno zaposlen/a, stalno zaposlen/a, nezaposlen/a, onesposobljen/a za rad

Uzorak

Uzorak za potrebe ovog istraživanja je 200 mladih osoba sa područja općine Travnik, starosne dobi od 15-30 god. Od toga 85 (42,5%) ispitanika/ca je bilo starosne dobi od 15-19 godina, 47 (23,5%) ispitanika/ca su bili starosne dobi od 20-24 godina, a 68 (34,0%) ispitanika/ca su starosne dobi od 25-30 godina. (pogledati tabelu ispod)

Koliko imate godina

	Frekvencija	Procenat
15-19	85	42,5
20-24	47	23,5
25-30	68	34,0
Total	200	100,0

Od ukupnog broja ispitanih mladih ljudi 105 (52,5%) je bilo ženskog pola, a 95 (47,5%) je bilo muškog pola. (pogledati teblu ispod)

Pol

	Frekvencija	Procenat
ženski	105	52,5
muški	95	47,5
Total	200	100,0

Od toga 41 (82%) mladih osoba žive u općinau Travniku, dok 118 osoba, odnosno 59% mladih uključenih u ovo istraživanje žive u mjestu izvan općinaa. (pogledati tabelu ispod)

Mjesto boravka

	Frekvencija	Procenat
Općinau Travniku	82	41,0
U mjestu izvan općinaa	118	59,0
Total	200	100,0

U uzorku smo takođe pokušali obuhvatiti mlade koji su pripadnici/ce socijalno isključenih i osjetljivih kategorija (tj. da li su diskriminirani u javnim institucijama npr. u pravnom, obrazovnom ili zdravstvenom sistemu na osnovu njihove nacionalne pripadnosti, socijalnog statusa, obrazovnog statusa, invaliditeta, migracionog statusa ili mjesta prebivališta.

Od 200 ispitanika/ca jedna osoba se izjasnila da pripada nacionalnim manjinama na području općine Travnik. Povratničkoj populaciji pripada 15 (7,5%) ispitanika/ca, 6 (3%) ispitanika/ca pripada kategoriji raseljenih lica, a jedna osoba se izjasnila da pripada kategoriji izbjeglih lica.

U pogledu ostalih navedenih socijalno isključenih i osjetljivih kategorija, 7 (3,5%) ispitanika/ca se izjasnilo da su im porodična primanja ispod 300 KM, jedna mlada osoba sa invaliditetom, a 163 (81,5%) ispitanika/ca nije smatralo da pripada bilo kojoj od navedenih socijalno isključenih i osjetljivih kategorija.

U pogledu obrazovnog statusa uzorak je činilo 9(4,5%) ispitanika/ca sa nezavršenom osnovnom školom, 59 (29,5%) ispitanika/ca sa završenom osnovnom školom, 107 (53,5%) osoba sa završenom srednjom školom, 13(6,5%) osoba sa završenom višom školom, 11 (5,5%) osoba sa završenim fakultetom, 1 (0,5%) osoba sa završenim magisterijem. (pogledati tabelu ispod)

Nivo obrazovanja

	Frekvencija	Procenti
Nezavršena osnovna škola	9	4,5
Završena osnovna škola	59	29,5
Završena srednja škola	107	53,5
Završena visa škola	13	6,5
Završen fakultet	11	5,5
Završen magisterij	1	,5
Total	200	100,0

Prema trenutnom statusu 68 (34,0%) ispitanika/ca su učenici/ce, 35 (17,5%) ispitanika/ca studira, 3 (1,5%) osobe uz studiranje imaju honorarni posao, 4 (2,0%) ispitanika/ca studira i ima stalno zaposlenje, 9 (4,5%) ispitanika/ca je honorarno zaposleno, 39(19,5%) ispitanika/ca je stalno zaposleno, 11(5,3%) osoba je stalno zaposleno ali nije prijavljeno, jedna osoba je onesposobljena za rad, dok 41 ispitanik/ca, odnosno 20,5% mladih osoba je nezaposleno. (pogledati tabelu ispod)

Trenutni status

	Frekvencija	Procenat
Učenik/ca	68	34,0
Student/ica	35	17,5
Student/ica sa honorarnim poslom	3	1,5
Student/ica sa stalnim zaposlenjem	4	2,0
Honorarno zaposlen/a	9	4,5
Stalno zaposlen/a	39	19,5
Onesposobljen/a za rad	1	,5
Nezaposlen/a	41	20,5
Total	200	100,0

Tok istraživanja

Istraživanje je sprovedeno u maju 2010 godine.

Istraživanjem su obuhvaćene mjesne zajednice općine Travnik: MZ Kalibunar, MZ Paklarevo, MZ Putićevo, MZ Centar, MZ Ovčarevo

Za obradu podataka koristili smo softer SPSS.

Zaključak

Istraživanje je bilo namjenjeno prikupljanju podataka o mišljenju i ponašanju mladih u oblastima zapošljavanja; zdravstvene politike; socijalne politike; mobilnosti, učešća u društvu i informisanju; sportu, slobodnom vremenu i omladinskom radu; kulturi i obrazovanju i zaštiti životne sredine na području općine Travnik. Nismo navodili konkretne prijedloge za izradu omladinske politike jer su rezultate ovog istraživanja koristile radne grupe koje su bile formirane za svaku od pomenutih sedam oblasti. Zadatak radnih grupa je bio da na osnovu analize i rezultata istraživanja, kao i drugih izvora informacija relevantnih za mlade u Travnik definišu strateške ciljeve za 5 godina, i mjere koje se trebaju poduzeti.

II. Strategija za mlade općine Travnik 2012-2016

Zapošljavanje

Nosioци društva i savremene države, svojim radom i koordinacijom treba da doprinesu lakšem zapošljavanju mladih i ponude platforme za rješavanje društvenih problema, a samim tim i da omogućе mladim ljudima da odmah po završenom školovanju pronađu zaposlenje.

U identifikovanim društvenim nosiocima važna je povezanost svih sektora što bi trebalo da olakša mladima prilike za zapošljavanje, što znači da je potreban multidisciplinarni pristup i istovremeno angažovanje svih nadležnih institucija npr. ministarstva na nivou Federacije, administrativne službe Općina, univerziteta, osnovnih, srednjih škola, nevladinih organizacija, i svih razvojnih agencija i fondova koji djeluju na nivou općina. Ključ za stvaranje radnih mjesta i poboljšanje konkurentnosti i ekonomskog rasta je u ohrabrenju preduzetništva.

Prema podacima UNBiH, samo je 8% mladih uspješno pokušalo pokrenuti vlastiti biznis, dok 28% nije pokušalo zbog komplikovanih procedura, njih 10% je pokušalo i odustalo, a 54% nije zainteresovano za vlastiti biznis. Iz istog izvora potvrđuje se da 58% mladih nema nikakav prihod, a samo 4% ima prihod preko 600KM.

Većina zaposlenih mladih ljudi radi u privatnom sektoru (62%), dok je postotak zaposlenih mladih ljudi u državnoj upravi (13,1%) tri puta niži u odnosu na starosnu grupu od 26 do 65 godina.

Mladi čine 33% od ukupnog broja nezaposlenih, u BiH prema definiciji mladih od 15-30 godina.

Mladi ljudi u dobi između 18 i 24 godine koji ne pohađaju ustanove višeg i visokog obrazovanja predstavljaju 65% ove populacije. Veoma je malo studenata koji rade za vrijeme studiranja. Većina studenata je nezaposlena i nemaju vlastitih prihoda te u smislu materijalne podrške ovise o svojim roditeljima.

Nemogućnost pronalazjenja zaposlenja nakon završetka školovanja – osnovne i srednje škole ili fakulteta, predstavlja faktor koji možda u najvećoj mjeri utiče na stanje siromaštva i na nedostatak mogućnosti socijalne uključenosti među mladima. U ekonomiji u kojoj je ponuda radne snage daleko veća od potražnje, poslodavci nisu voljni zapošljavati mlade ljude bez radnog iskustva koji imaju malo stručnih znanja i vještina.

Mladi u prosjeku provedu oko 11 mjeseci od završetka škole, tj. studija do prvog zaposlenja. Minimalna plata koju bi nezaposleni mladi prihvatili u prosjeku iznosi 469 KM. Tek svaka deseta osoba u dobi od 15 do 30 godina ima iskustvo rada u drugim sredinama u BiH, izvan općine vlastitog prebivališta. Dvije od tri nezaposlene osobe smatraju da bi im određen poslovni trening bio od koristi. 95% mladih smatra da u BiH postoji praksa podmićivanja da bi se dobio posao. Gotovo svaka druga mlada žena smatra da se prema ženama i djevojkama vrši određena diskriminacija na tržištu rada.⁷

Nezaposlenost je jedan od glavnih razloga odlaska mladih iz BiH (preko 100.000 otišlo nakon Daytona, 73% želi da napusti BiH) kao i uzročnik njihovog rizičnog ponašanje u društvu. 55% mladih nezainteresirano je za pokretanje biznisa.⁸

+

⁷ Analiza položaja mladih i omladinskog sektora u BiH, Komisija za koordinaciju pitanja mladih u BiH/GTZ 2008

⁸ <http://www.mladi.info/index.php?type=2&a=1&sid=1>

a. Analiza položaja i potreba mladih u općini Travnik

Rezultati sprovedenog istraživanja u maju 2010. o potrebama i položaju mladih općine Travnik pokazuju da od ukupnog broja ispitanika/ca najveći je procenat (39.0%) mladih koji se uopšte ne slažu sa tvrdnjom da je danas lako naći posao u struci u općini Travnik. Približno jednak je i procenat onih (34.5%) koji se uglavnom ne slažu sa tom tvrdnjom, dok se samo 4% mladih slaže sa tvrdnjom da je lako naći posao u struci u općini Travnik. Ovi podaci nam govore da je potrebna veća podrška mladima iz Travnika kako bi našli posao u svojoj struci.

Sa tvrdnjom da oglašavane poslovne pozicije na području općine zahtjevaju godine iskustva najveći postotak mladih se uglavnom slaže sa ovom tvrdnjom (31.5%), 26.5% je onih koji se u potpunosti slažu sa ovom tvrdnjom, nakon čega je najveći postotak onih koji nemaju dovoljno informacija o ovome (25.5%).

Više od polovine mladih iz Travnika (67.5%) sasvim se slažu sa tvrdnjom da je za dobijanje posla na području općine Travnik danas potrebna „štela“, dok se oko jedne četvrtine njih (21.5%) uglavnom slažu sa istom tvrdnjom.

Sa tvrdnjom da se lako mogu naći poslovne ponude na području općine Travnik putem novina, televizije ili drugih medija se najveći procenat mladih iz Travnika (26.0%) uglavnom ne slaže sa ovom tvrdnjom, približno je jednak procenat onih koji su neodlučni (25.5%), a 24.0% se uopšte ne slaže sa tvrdnjom da se lako mogu naći poslovne ponude na području općine Travnik putem novina, televizije ili drugih medija.

Ovi podaci nam govore da je potrebno više informacija u medijima o poslovnim prilikama za mlade u Travniku.

28% mladih se uglavnom ne slaže sa tvrdnjom da u općini Travnik postoje uslovi za pokretanje sopstvenog biznisa dok 27.5% mladih nema dovoljno informacija o tome da li u općini Travnik postoje uslovi za pokretanje sopstvenog biznisa.

Sudeći po ovim rezultatima, potrebno je podsticati uslove za mlade u Travniku za pokretanje sopstvenog biznisa.

Više od polovine mladih iz Travnika (66.0%) planira da traži „štelu“ kad budu konkurisali za posao.

Skoro tri četvrtine mladih (77.5%) zna kako da napiše CV potreban za zaposlenje.

Najveći procenat mladih (41.5%) bi tražili honorarni posao, privremeni ili sezonski rad, dok 34.0% mladih iz Travnika bi ponekad tražili honorarni posao, privremeni ili sezonski rad.

Prema ovim podacima, potrebno je više prilika za mlade za honorarne poslove ili za volontiranje, privremeni ili sezonski rad.

Više od polovine ispitanika/ca (52.0%) iz Travnika su spremni da pokrenu sopstveni biznis.

SWOT analiza

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • prirodni preduslovi za razvoj općine • uvezana infrastruktura (grad – selo) • univerzitetski centar • visok potencijal za razvoj turizma i poljoprivrede • postojanje Strategije razvoja općine Travnik • prirodni resursi za razvoj poljoprivrede i stočarstva • razvijena tekstilno – kožarska industrija 	<ul style="list-style-type: none"> • rigidan obrazovni sistem koji ne prati potrebe tržišta za radnom snagom • nedovoljna povezanost relevantnih institucija (loš protok informacija) • Loša informisanost javnosti • visok procenat neobrazovanih osoba na Zavodu za zapošljavanje • postojanje diskriminacije i mobinga (žene, mladi, osobe sa invaliditetom, marginalizovane grupe itd). • nefunkcionalnost inspekcija rada • visoki finansijski troškovi školovanja • nemogućnost do-edukacije koja bi olakšala zapošljavanje zbog nepostojanja adekvatnih programa • nedostatak kvalitetnih i potpunih analiza potreba tržišta rada • pasivnost / apatija mladih prilikom traženja posla • visoke kamatne stope za pokretanje vlastitog biznisa • postojanje preduslova u vidu obaveznog radnog iskustva neophodnog za zasnivanje radnog odnosa • zastarjela tehnika i tehnologija postojećih proizvodnih kapaciteta • pasivnost poslodavaca i nezainteresovanost za promjene • nepriznatost prakse i volonterskog rada kao oblik radnog iskustva • nepostojanje lokalnih programa stimulacije poljoprivrednih proizvođača • nepostojanje kvalitetne agencije za podršku malim i srednjim preduzećima • spor i otežan proces registrovanja firmi • nepostojanje planova i programa u školama za razvijanje poduzetničkog duha i vještina za osposobljavanje mladih za pronalaženje posla
Mogućnosti	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • povećan broj stranih ulaganja i otvaranje novih radnih mjesta • status administrativnog i političkog centra kantona • ekonomska saradnja sa drugim regijama u državi i inostranstvu • primjena novih tehnologija • usmjeravanje budućih proizvodnih kapaciteta ka izvozu 	<ul style="list-style-type: none"> • politička situacija / sporost donošenja bitnih odluka i Zakona • odlazak mladih u druge gradove i van zemlje • nedovoljan priliv stranih investicija • neprilagođavanje kamatnih stopa • nedovoljno brz pristup EU integracijama • loši rezultati provedene privatizacije

Petogodišnja strategija

Strateški cilj	Operativni ciljevi	Programi/ Projekti/ Mjere
<p>Povećati broj zaposlenih mladih ljudi na području općine Travnik</p>	<p>Uspostavljena instiucionalna podrška zapošljavanju mladih</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mešusektorski fond za podršku samozapošljavanja mladih ljudi i mladih s posebnim potrebama na području općine Travnik osnovan 2. Omladinski preduzetnički inkubator uspostavljen 3. Taksene olakšice za mlade koji pokreću vlastiti biznis uvedene od strane relevantnih institucija 4. Programi prekvalifikacije i profesionalne orijentacije mladih sa posebnim potrebama podržani 5. Zapošljavanje socijalno isključenih kategorija mladih (Romi, povratnici itd) u javnim ustanovama podržano 6. Programi volontiranja u privatnom i javnom sektoru u skladu s važećim zakonima institucionalno podržani 7. Programi i kapaciteti NVO-a koji se bave pitanjima i problemima zapošljavanja mladih podržani
	<p>Kreirani i podržani programe informisanja i edukacije iz oblasti zapošljavanja mladih</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konkursi i on-line baza podataka za zapošljavanje dostupni svim mladim ljudima na području općine Travnik 2. Zakoni, taksene olakšice i fondovi za podršku iz oblasti zapošljavanja mladih ljudi promovisani 3. Primjeri dobre prakse iz oblasti zapošljavanja mladih promovisani 4. Programi neformalnog obrazovanja i obuka mladih ljudi s ciljem sticanja odgovarajućih znanja i vještina neophodnih za zapošljavanje podržani 5. Godišnji Sajam zapošljavanja za mlade održan

Zdravstvena politika

„Mens sana in corpore sanum – U zdravom tijelu zdrav duh“ glasi čuvena drevna izreka. Ulaganje u zdravstvo je najisplativija ali i najvažnija investicija koju čovječanstvo može da uloži. Istraživanja pokazuju da mladi u BiH imaju negativno mišljenje povodom preventivne njege, te posjećuju ljekara samo kada se razbole⁹. Sa druge strane, istraživanje WHO i UNDP-a navodi postojanje mnogih slabosti u sistemu zdravstvene zaštite u smislu da je birokratski, hijerarhijski i nepristupačan¹⁰.

Zdravstveno stanje mladih zavisi i o stilu života i načinu ponašanja. Iz tog razloga treba ciljati ka smanjivanju rizika od bolesti koji se javljaju kao direktna posljedica rizičnog ponašanja mladih, kao što su prekomjerno konzumiranje alkohola, nepravilna prehrana, upotreba psihoaktivnih supstanci, neadekvatne tjelesne aktivnosti, rizično seksualno ponašanje, nasilje i sl.

Zdravstvena politika predstavlja strategiju očuvanja i poboljšanja zdravlja mladih i kao instrument služi za mobilizaciju zdravstvenog sektora i ostalih struktura koji su povezani sa životom mladih ljudi.

Svaka četvrta osoba u dobi između 15 i 30 godina izvršila je sistematski pregled u posljednjih 12 mjeseci. Međutim, samo 8% njih izvršila je ovaj pregled kao redovnu kontrolu. Muškarci češće upražnjavaju seks s više partnera nego žene. Svaki četvrti muškarac koji ima intimni odnos s više partnera ne koristi sredstva za kontracepciju. Oba indikatora mogu pomoći u sagledavanju rizičnih grupa kod spolno prenosivih zaraznih bolesti, pa i onih najtežih oblika, kao što je HIV/AIDS. Svaka četvrta djevojka/žena u dobi od 15 do 30 godina ne vrši redovan (jedanput godišnje) ginekološki pregled. One koje jesu, u prosjeku su to uradile 2 puta u posljednjih 12 mjeseci. U prosjeku, žene izvrše prvi ginekološki pregled tek s 19 godina. O neželjenoj trudnoći velika većina mladih djevojaka ne želi govoriti u ovakvoj vrsti istraživanja. Učinak medijskih kampanja o prevenciji u zdravlju vrlo je pozitivan jer svaka od kampanja zapažena je od svake druge mlade osobe.¹¹

a. Analiza položaja i potreba mladih u općini Travnik

Zdravstvena politika predstavlja strategiju očuvanja i poboljšanja zdravlja mladih i kao instrument služi za mobilizaciju zdravstvenog sektora i ostalih struktura koji su povezani sa životom mladih ljudi.

Prema rezultatima istraživanja o položaju i potrebama mladih u Travniku sprovedenog u maju 2010. godine, na pitanje o postojanju programa prevencije za rizično ponašanje mladih, najveći broj mladih (29.5%) od ukupnog uzorka, je odgovorilo da nema informacija o tome da li postoje određeni programi prevencije rizičnog ponašanja mladih na području općine Travnik. Sljedeći najčešći odgovor koji su davali na ovo pitanje je da se uglavnom ne slažu (23.0%) sa ovom tvrdnjom.

Prema tome, potrebno je više informisati mlade o postojećim programima prevencije rizičnog ponašanja mladih, ili je potrebno više takvih programa.

Više od polovine mladih (53.5%) od ukupnog broja ispitanika/ca u Travniku nisu informisani da postoji Centar za mentalno zdravlje mladih u Travniku.

⁹ Reproduktivno i seksualno zdravlje, znanje i ponašanje mladih ljudi u BiH, UNFPA i Prisma, 2002.

¹⁰ Zdravstvena zaštita u BiH u kontekstu raseljenih lica i izbeglica, UNICEF, 2001.

¹¹ Analiza položaja mladih i omladinskog sektora u BiH, Komisija za koordinaciju pitanja mladih u BiH/GTZ, 2008

Više od polovine ispitanika od ukupnog uzorka, njih 62.5% je odgovorilo da se u potpunosti slaže da je potrebno imati osobe/timove za krizne intervencije na teritoriji općine Travnik, koji bi pružili podršku i pomoć mladim ljudima nakon traumatskih događaja. Velik je i procenat onih koji se uglavnom slažu sa ovom tvrdnjom (25.5%).

Na izjavu da je kvalitet zdravstvene zaštite za mlade na području općine Travnik na visokom nivou, najveći procenat je onih (34.5%) koji se uglavnom ne slažu sa ovom tvrdnjom, a približan je i broj onih (28.0%) koji se u potpunosti ne slažu sa tvrdnjom da je kvalitet zdravstvene zaštite za mlade na području općine Travnik na visokom nivou.

Veliki je procenat mladih iz Travnika (čak 73.5%) koji posjećuju ljekare samo kad su bolesni. Potrebno je raditi na podizanju svijesti kod mladih ljudi o preventivnoj brizi o sopstvenom zdravlju. Skoro polovina ispitanika/ca (48.5%) su odgovorili da ne konzumiraju alkohol, cigarete ili druga opojna sredstva, dok 23.0% mladih je odgovorilo potvrdno na ovo pitanje.

Najveći je procenat mladih u Travniku (42%) koji nemaju dovoljno informacija o programima u njihovoj zajednici koji se tiču reproduktivnog zdravlja.

Na postavljeno pitanje iz oblasti zdravstvene politike, da li posjećujete savjetovaništa za mlade o mentalnom i fizičkom zdravlju ili školskog psihologa/pedagoga kada vam je potreban, najveći procenat mladih (36.5%) su odgovorili da se uopšte ne slažu sa ovom tvrdnjom, dok 20.5% mladih nema dovoljno informacija o tome.

U oblasti zdravstvene politike mladih više od ¾ mladih obuhvaćenih uzorkom odnosno 80.5% se izjasnilo da je zdravstveno osigurano.

SWOT analiza

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • visokoobrazovani kadrovi iz oblasti zdravstva • zdravstvene institucije • besplatna zdravstvena zaštita za mlade • obrazovne institucije • postojeći prijateljski servis za zaštitu zdravlja mladih • postojeća sportska društva 	<ul style="list-style-type: none"> • nedovoljna iskorištenost postojećih kapaciteta • nedovoljno prijateljski (profesionalni) pristup zdravstvenih radnika prema mladima
Mogućnosti	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • obrazovne institucije • mladi i obrazovani kadrovi • mediji • zakon o mladima FBiH • politika i strategija zdravlje i mladi FBiH • zakon o zdravstvenoj zaštiti FBiH -NVO • sportska društva i sekcije 	<ul style="list-style-type: none"> • nezainteresiranost mladih • neinformiranost • loša ekonomska situacija • nezainteresiranost zdravstvenog osoblja • nestabilna politička situacija

Petogodišnja strategija

Strateški cilj	Operativni ciljevi	Programi/ Projekti/ Mjere
Poboljšati zdravstvenu zaštitu mladih na području općine Travnik	Informisani mladi o zdravstvenim uslugama koje mogu dobiti na području općine Travnik	<ol style="list-style-type: none"> 1. Usluge i programi službi, centara i organizacija koje se bave zdravljem mladih promovisane
	Poboljšan pristup zdravstvenoj zaštiti mladih naseljenih u ruralnim područjima općine Travnik	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stomatološki tim Doma zdravlja dodatno angažovan za rad u MZa (Nova Bila, Turbe, Karaula, Mehurići). 2. Tim za zdravstvenu zaštitu djece, mladih i žena dodatno angažovan za rad u MZa (Nova Bila, Turbe, Karaula, Mehurići) 3. Prijateljski servisi za rad u ruralnim sredinama uspostavljeni
	Osmišljeni i provedeni programi prevencije i edukacije mladih o značaju i važnosti zdravog življenja	<ol style="list-style-type: none"> 1. Program tjelovježbe i zdravog načina života (rekreacije) podržan i promovisan putem medija 2. Program podrške mladim trudnicama i roditeljima podržan i promovisan 3. Program prevencije nastanka socijalno patoloških pojava kod mladih ljudi kroz edukaciju prosvjetnih radnika u svim osnovnim i srednjim školama općine Travnik podržan 4. Program edukacije mladih o pružanju prve pomoći u školama kreiran i podržan 5. Program edukacije mladih o zdravoj ishrani kreiran i podržan 6. Program edukacije mladih o spolno prenosivim bolestima te prevenciji istih kreiran i podržan

Socijalna politika

Pod socijalnom politikom prema mladima ovdje podrazumjevamo sistem usmjerenih društvenih intervencija (podrške i službe) u funkciji prevazilaženja socijalnih rizika, ublažavanja socijalnih nejednakosti, ujednačavanje životnih šansi te poticanja društvene solidarnosti i integracije. To je nužno za bolju socijalnu inegraciju svih mladih, a posebno grupa koje trebaju dodatnu pažnju i podršku.

Na područjima direktno pogođenim ratom došlo je do dezintegracije zajednice, pa mladi ljudi žive u okruženju podjeljenosti i tenzija.

Pod socijalnom politikom spadaju i mahenizmi podrške za socijalno ugrožene kategorije mladih na novou jedne općine. Kad spominjemo socijalno ugrožene kategorije mladih mislimo na socijalno isključene i osjetljive grupe mladih.

Pod pojmom socijalne isključenosti podrazumjevamo „proces kojim se određene grupe sistematski stavljaju u podređeni i nepovoljan položaj jer ih se diskriminiše na osnovu njihove nacionalne pripadnosti, rase, vjerske pripadnosti, seksualne orijentacije, socijalnog statusa, obrazovnog statusa, porijekla, pola, dobi, invaliditeta, zaraženosti HIV virusom, migracionog statusa ili mjesta prebivališta. Diskriminacija se javlja u javnim institucijama npr. u pravnom, obrazovnom ili zdravstvenom sistemu, ali i u okvirima društvenih institucija npr. domaćinstvima.“¹²

Osjetljive grupe mladih podrazumjevaju i one kategorije u koje spadaju mladi bez roditeljskog staranja, mladi sa antisocijalnim ponašanje (provokativnim ponašanjem), mladi sa posebnim potrebama, mladi izloženi nasilju (emotivno, fizično, verbalno i seksualno) ili trgovini i slično.

13% mladih uspijeva svaki mjesec u kontinuitetu uštedjeti određenu sumu novca. Svega 1% mladih u BiH živi u internatu ili studentskom domu. Tek 7% mladih koji žive u domaćinstvima s niskim prihodima primaju određenu vrstu socijalne pomoći.¹³

a. Analiza položaja i potreba mladih u općini Travnik

U oblasti socijalne politike, na osnovu rezultata sprovedenog istraživanja o položaju i potrebama mladih u Travniku, više od polovine (64.0%) mladih obuhvaćenih našim uzorkom u Travniku se u potpunosti slaže sa tvrdnjom da policija, centar za socijalni rad, organizacije/institucije koje pružaju pravnu pomoć mladima bi trebali da rade više zajedno, a velik je procenat mladih (22.5%) koji se uglavnom slažu sa ovom tvrdnjom.

Najveći je procenat mladih (35%) koji u potpunosti (i 34% onih koji uglavnom) smatraju da prava marginalizovanih grupa mladih nisu zaštićena u Travniku.

Prema tome, potrebno je unaprijediti zaštitu prava marginalizovanih grupa mladih u Travniku.

Najveći je procenat mladih koji se uglavnom ne slažu (28.5%) sa tvrdnjom da na području općine Travnik socijalna pomoć je pristupačna onim mladima ljudima kojima je najpotrebnija, dok je približno jednak procenat onih (28.0%) koji nisu informisani o tome.

Najveći procenat mladih (38.5%) od ukupnog uzorka nisu informisani da li na području općine Travnik postoje programi podrške socijalno ugroženim kategorijama mladih, dok je nakon ovog

¹² Preuzeto iz Socijalna uključenost u BiH, Izvještaj o humanom razvoju 2007 UNDP; DFID, Reducing Poverty by Tackling Social Exclusion-Smanjenje siromaštva rješavanjem pitanja socijalne isključenosti, septembar, 2005., str 3

¹³ Analiza položaja mladih i omladinskog sektora u BiH, Komisija za koordinaciju pitanja mladih u BiH/GTZ, 2008

podatka sljedeći najčešći odgovor (22.5%) je da se mladi uglavnom ne slažu sa ovom tvrdnjom da postoje programi podrške socijalno ugroženim kategorijama mladih.

Više od polovine mladih (63.0%) iz Travnika tvrde da se bore za svoja prava kad su im ugrožena, a 28.0% ispitanika/ca tvrde da se uglavnom bore za svoja prava.

Više od polovine mladih (65.5%) smatraju da znaju koja su njihova prava, a 27.0% misle da uglavnom/djelimično znaju koja su njihova prava.

Slično kao u prethodnom pitanju više od polovine mladih (54.0%) potpisuje peticije za postizanje prava drugih.

Tačno polovina ispitanika/ca (50%) se sasvim slažu sa tvrdnjom da reaguju na diskriminaciju i nasilje nad drugima u svojoj okolini.

RADNA VERZIJA DOKUMENTA

SWOT analiza

Snaga	Slabost
<ul style="list-style-type: none"> • funkcionalna porodica • dovoljan broj zainteresovanih mladih osoba i volontera za uključivanje u socijalne projekte • raspoložive usluge i stručni kadar u okviru institucija (Općina, CSR, CMZ, škole, zdravstvene ustanove, zavodi, ministarstva, i dr.) • postojanje i djelovanje NVO-a (Alter Art, Crveni križ, CEM, Udruženje roditelja djece sa posebnim potrebama, Pozorište i dr.) • postojanje raspoloživog prostora (Prihvatna stanica pri CSR, školske sale, Centar za kulturu i dr.) i materijalna (tehnika, namještaj) opremljenost institucija & organizacija • Uspostavljena Komisija za mlade općine Travnik, • izdvajanja iz općinskog budžeta (stipendije, prevoz i dr.), • Programi Zavoda za zapošljavanje (stažiranje, prekvalifikacije, podrška nezaposlenim) • sredstva informisanja (lokalni radio, web portali i dr) 	<ul style="list-style-type: none"> • velik broj nezaposlenih mladih • nedovoljno zaposlenog mladog stručnog kadra (socijalni radnici nisu zastupljeni u školama, policiji, zdravstvu i dr.; psiholozi u školama, pedagozi u CSR i dr.) • nedovoljna podrška službenika općinskih službi, • neadekvatan rad komisije za mlade, • nedovoljna informisanost mladih i neadekvatan protok informacija o socijalnim pitanjima • Nedovoljna informisanost roditelja • neadekvatna podrška programima i projektima za mlade (socijalni programi, zapošljavanje, programi NVO-a), • nedovoljno adekvatnih prostora za mlade i korisno provođenje slobodnog vremena, • nedovoljna angažovanost i motiviranost mladih, manjak inicijative, • krutost institucija/manjak fleksibilnosti, • neadekvatna alokacija budžetskih sredstava, • apatija i depresija kod mladih, • poremećene društvene vrijednosti i norme, • nedovoljna obrazovanost mladih, • prisustvo poremećenih porodičnih odnosa • nedovoljan br. NVO-a koje se bave pitanjima mladih
<p style="text-align: center;">Mogućnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postojanje razvojnih programa (različiti donatori i mikrokreditne organizacije) • Postojanje zakonskog okvira • Raspoloživost neformalne edukacije (pisanje projekata, civilno društvo i prava, pisanje CV-a i traženja posla, izrada biznis planova i dr.) • povećan broj zaposlenih u javnim ustanovama (škole, CSR, Dom zdravlja i bolnica, Policija i dr.), • Prisustvo NVO sektora • Raspoloživoost sredstava kroz Budžete (svi nivoi BH vlasti, donatori, EU fondovi i dr.) • Privatni sektor • Mediji • Partnerstvo sa gradom Lajpcigom 	<p style="text-align: center;">Prijetnje</p> <ul style="list-style-type: none"> • sociopatološke pojave kod mladih (maloljetnička delinkvencija, prosjačenje, upotreba droga, bolesti ovisnosti, skitnja, prostitucija, suicid i dr.), • teška ekonomsko-socijalna situacija, • depresija u društvu općenito, • poremećeni odnosi u društvu i porodici, • neadekvatna izdvajanja iz budžeta viših nivoa vlasti • Nepostojanje Zakona o volonterizmu FBiH, • nedovoljna povezanost saradnja institucija iz različitih sektora,

b. Petogodišnja strategija

Strateški cilj	Operativni ciljevi	Programi/ Projekti/ Mjere
Povećati socijalnu uključenost mladih na području općine Travnik	Povećan stepen informisanosti mladih i predstavnika/ca i donosioca odluka/relevantnih institucija i organizacija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kampanja u svrhu povećanja informisanja mladih o socijalnim pravima i mjerama socijalne politike organizovana (zakonski okviri i dr.) 2. Kampanja s ciljem javnog zagovaranja upošljavanja mladog stručnog kadra u relevantne institucije organizovana
	Ojačana ulogu porodice u društvu	<ol style="list-style-type: none"> 1. Edukativni programi za mlade, roditelje i stručni kadar implementirani (vještina o roditeljstvu i o prevenciji socijalno-patoloških pojava u društvu)
	Uspostavljeni razvojni socijalni programi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bračno savjetovalište pri CSR funkcionalno 2. Centar za djecu i mlade uspostavljen 3. Volonterski centar pri Centru za djecu i mlade uspostavljen
	Podržano stambeno zbrinjavanje mladih ljudi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Povoljni kreditni uslovi za rješavanje prvog stambenog pitanja mladih (bračni parovi) ponuđeni

Mobilnost, informiranost i participacija mladih u društvu

Pojam mobilnosti mladih podrazumjeva obrazovnu, kulturnu i turističku pokretljivost, kao i međunarodnu saradnju i razmjenu. Mobilnost obezbjeđuje otvorenost u komunikaciji sa drugim društvima i kulturama, što uključuje poznavanje, tolerisanje i poštovanje međusobnih različitosti. Pored socijalnog učenja kroz interkulturalni pristup, mobilnost omogućava razmjenu ideja i obogaćivanje iskustava. Lokalne i regionalne vlasti bi trebalo da ohrabruju mlade, njihove organizacije i škole da aktivno učestvuju u međunarodnim aktivnostima, svim tipovima razmjene i evropskim mrežama. Ove vlasti bi trebale da budu spremne da im daju finansijsku podršku, u svrhu promovisanja učenja jezika i interkulturalnih razmjena kao i razmjena iskustava. Oni treba da uključe mlade i/ili njihove predstavnike u komisije i druge organe odgovorne za provođenje razmjene¹⁴.

Sa ciljem da se postigne stvarno učešće mladih, moraju im se staviti na raspolaganje određeni instrumenti. Također, lokalne vlasti bi trebale da podrže institucionalno učešće mladih u poslovima na lokalnom nivou, tj. da podrže osnivanje i djelovanje struktura kao npr. savjeti parlamenti ili forumi mladih ili slično koji će stvoriti uslove za istinski dijalog i partnerstvo između mladih i lokalnih vlasti, kao i da omoguće mladima i njihovim predstavnicima da budu stvarni akteri u oblastima i odlukama koje su od značaja za njih.

Mladima je nužan primjereni nivo informisanosti o mogućnostima, te o programima i uslugama koje im se nude. Tu se prvenstveno radi o školskim i vanškolskim aktivnostima, oblicima dopunskog i neformalnog obrazovanja, stipendijama, finansiranju stanovanja, dobrovoljnom radu, mobilnosti, sportskim i kulturnim aktivnostima, omladinkom turizmu, razmjenama i drugo.

3% mladih, 5% u FBiH i 2% u RS-u, u posljednjih godinu je dana učestvovalo u organizovanju aktivnosti za mlade na općinskom nivou. Većina mladih ima pozitivno mišljenje o radu i projektima omladinskih organizacija. Nevladine organizacije otvaraju više mogućnosti za volonterski i neki drugi angažman mladih nego političke stranke i njihovi podmlaci. Angažman mladih u omladinskim nevladinim organizacijama/udruženjima je svega 5%. Nešto je veći angažman mladih je u političkim strankama ili njihovim odjelima za mlade (8%). Ekскурzije u inostranstvo i ekскурzije unutar entiteta najčešći su programi organizovnog putovanja u druge sredine. Svaka treća osoba nije spremna učestvovati u organizovnim oblicima druženja i putovanja s pripadnicima drugih naroda iz i izvan BiH. 11% mladih živjelo je u inostranstvu duže od 3 mjeseca i u prosjeku 2,5 godine. 40% mladih u dobi između 18 i 30 godina ne posjeduje pasoš. 13% mladih ima nekog člana uže porodice koji je emigrirao u zadnjih 7 godina.¹⁵

48,8% mladih glasa (19% od svih glasača bili mladi), njih 6% su članovi neke političke stranke, 7% BiH parlamentaraca su mladi, a samo 1% misli da može uticati na politička zbivanja. 78% nije zainteresovano za politiku, u čitavoj BiH ima oko 250 omladinskih organizacija, dok je 5% mladih je član/ica neke oml. organizacije, a 8,9% mladih učestvuje u aktivnostima nevladinih organizacija. 99% mladih nije učestvovalo u diskusiji o godišnjem budžetu lokalne zajednice, 97% mladih nije kontaktiralo niti jednog političara u prošloj godini dana. 96% mladih nije protestovalo u prošloj godini. 95% mladih nije učestvovaloo u diskusiji na internetu o bilo kojoj političkoj temi u prošloj godini, dok 83% mladih nije potpisalo peticiju prošle godine.¹⁶

¹⁴ Evropska povelja o učešću mladih u životu na opštinskom i regionalnom nivou, OSCE i CoE, Sarajevo, 2004.

¹⁵ Analiza položaja mladih i omladinskog sektora u BiH, Komisija za koordinaciju pitanja mladih u BiH/GTZ, 2008

¹⁶ <http://www.mladi.info/index.php?type=2&a=1&sid=1>

a. Analiza položaja i potreba mladih u općini Travnik

Kada je riječ o oblasti informisanje, participacije mladih u društvu i njihove mobilnosti rezultati istraživanja o mladima u Travnik nam govore slijedeće:

Više od 2/3 ispitanika odnosno 75.0% mladih ljudi se u potpunosti slažu da bi općina Travnik trebala da finansijski podrži međunarodne razmjene mladih i studijska putovanja.

Oko 1/3 od ukupnog uzorka odnosno 39.5% ispitanika/ca se uglavnom slaže sa tvrdnjom da je na teritoriji općine Travnik javni prevoz selo-općina i obrnuto organizovan na odgovarajući način dok se njih 18.0% uglavnom ne slaže sa ovom tvrdnjom.

Od ukupnog uzorka 34.5% ispitanika/ca se uglavnom ne slaže sa tvrdnjom da na području općine Travnik postoji direktna i redovna komunikacija između lokalnih vlasti i mladih ljudi dok njih 28.5% se izjasnilo da nema dovoljno informacija o ovom pitanju.

Na pitanje da li lokalna vlast općine Travnik podržava aktivnosti i inicijative savjeta učenika, foruma mladih i omladinskih organizacija najveći procenat mladih 36.5% je odgovorilo da nema dovoljno informacija o ovome, dok se njih 23.0% uglavnom slaže da lokalna vlast podržava aktivnosti ovih omladinskih struktura.

Veliki procenat mladih (88.0%) se izjasnilo da nisu učestvovali u nekoj međunarodnoj razmjeni ili dio školovanja proveli u stranoj zemlji.

Od ukupnog uzorka oko polovine mladih iz Travnika (52.0%) putuje unutar BiH, a 40.5% ih je odgovorilo da to čine ponekad.

Na pitanje da li su uključeni u forum mladih, savjet učenika ili da li volontiraju u nekoj omladinskoj organizaciji više od 4/5 mladih je negativno odgovorilo, tj. 82.0% se izjasnilo da nije uključeno u rad niti jedne od navedenih omladinskih struktura.

Veliki procenta mladih od 4/5 (82.5%) su odgovorili da nisu aktivni članovi/ice nijedne političke stranke.

Više od polovina mladih iz Travnika je odgovorilo da znaju (30.0%) ili da uglavnom znaju (30.0%) kako da dođu do predstavnika/ca lokalnih vlasti kad im zatrebaju.

Najveći procenat mladih (42.0%), od ukupnog uzorka, tvrdi da znaju kako da dođu do informacije koja im je potrebna za različite segmente života.

SWOT analiza

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • postojanje wireless hot spot zona • tehnička opremljenost mladih • postojanje različitim programima neformalnog obrazovanja • mladi posjeduju iskustva u korištenju medija te sami doprinose boljoj međusobnoj razmjeni informacija putem društvenih mreže • postojanje web portala za mlade www.opet.ba • postojanje omladinskih organizacija • postojanje programa za mlade (NVO, školske sekcije, sportska udruženja itd.) 	<ul style="list-style-type: none"> • mala zastupljenost mladih i informacija o mladima u medijima • nedovoljna finansijska podrška mladima • nepostojane kvalitetne web stranice na općini Travnik • nepostojanje dana mladih općine Travnik • nedovoljna zainteresiranost za omladinski aktivizam i volonterizam • nepostojanje vjeća mladih • nedovoljna promocija aktivnosti za mlade • neadekvatna i slabo zastupljena

	<p>neformalna edukacija</p> <ul style="list-style-type: none"> • slaba uključenost mladih iz ruralnih područja u aktivnosti za društvenu participaciju • nepostojanje adekvatnog prostora za mlade
<p>Mogućnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • postojanje EVS programa za volontere • trend povećanja uključenost mladih u rad NVO • postojanje stranih donatora • postojanje zainteresovanosti šire zajednice za pitanja mladih • zakon o mladima na federalnom nivou 	<p>Prijetnje</p> <ul style="list-style-type: none"> • neadekvatna implementacija federalnog zakona o mladima • nedostatak finansijskih sredstava • loša umreženost i koordinacija OCD koji se bave pitanjima mladih (neformiranje vijeća mladih itd.)

RADNA VERZIJA DOKUMENTA

b. Petogodišnja strategija

Strateški cilj	Operativni ciljevi	Programi/ Projekti/ Mjere
Pospješiti omladinski aktivizam na području općine Travnik	Povećana informiranost mladih na području općine Travnik	<ol style="list-style-type: none"> 1. Info panoji za mlade postavljeni širom općine 2. U okviru općinske WEB stranice odjeljak komisije za mlade Općine Travnik kreiran 3. Seminari i okrugli stolovi koji promovišu omladinski aktivizam, volonetrizam i društvenu uključenost organizovani i podržani 4. Dani otvorenih vrata javne uprave uspostavljeni 5. Info servis za mlade www.opet.ba prepoznat i podržan
	Uspostavljeni mehanizmi koji omogućavaju aktivno participaciju mladih	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budžet za mlade usvojen i operativan a sredstva se dodjeljuju putem javnog poziva sa definisanim kriterijumima 2. Adekvatni prostori za mlade obezbjeđeni i ustupljeni na korištenje 3. Službenik za mlade u općinskoj upravi Travnik imenovan 4. Polugodišnji informativni sastanci između načelnika, općinskih službi I relevantnih predstavnika mladih održani 5. Vijeće mladih uspostavljeno i podržano 6. Baza podataka o omladinskim organizacija kreirana I ažurirana
	Povećana mobilnost mladih na području općineTravnik	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dan/i mladih općine Travnik (promocija NVO sektora, prilika mladima da iskažu svoj talent, promocija volonterizma, razmjena iskustava i sl.) uspostavljen/i 2. Programi omladinskih razmjena kreirani i podržani

Sport, slobodno vrijeme i omladinski rad

Sport ima bitnu ulogu u životima mladih ljudi. Ovdje treba razlikovati rekreaciono i profesionalno bavljenje sportom. Sport u BiH prije rata je imao važnu ulogu u brojnim sportskim savezima, no poslije rata mnoge sportske dvorane su uništene, pa je stoga bavljenje sportom postalo znatno ograničeno. Sportski sadržaji su siromašni posebno u manjim općinama.

Rat je imao velike posljedice na kvalitet provođenja slobodnog vremena mladih ljudi u BiH posebno u malim sredinama. Slobodno vrijeme mladih je jako bitan segment života mlade osobe i može doprinijeti razvoju ličnosti što doprinosi budućem angažmanu u društvu. Slobodno vrijeme je neorganizovani segment na koji društvo i vlasti imaju bitnog uticaja. To može da podrazumijeva različite aktivnosti kao što su gledanje TV, odlazak u kino, bavljenje sportom, odlazak na izlet, u kafiće/klubove, upotreba interneta, odlazak u pozorište, aktivnosti vezane za religiju, političke aktivnosti, slušanje radio programa, odlazak na zabave, učestvovanje na raznim kursovima, čitanje knjiga, obilazak galerija/muzeja, posjećivanje rodbine i prijatelja, provođenje vremena sa porodicom, u kući, volontiranje u nekoj organizaciji, bavljenje se umjetnošću, igranje društvenih igara ili na računaru itd¹⁷. Mnoge od navedenih aktivnosti nisu dostupne mladim ljudima što zbog uništenih objekata u ratu i raseljenog stanovništva, što zbog ne mogućnosti kreiranja novih mogućnosti. Na državnom nivou podaci govore da 77% mladih BiH često ili redovno gleda TV a 29% mladih BiH redovno se bavi sportom, a gotovo 76% mladih veoma često posjećuje kafiće.¹⁸ Osim toga, velik broj mladih nikada ne posjećuje galerije, niti muzeje ili pozorišta.

Omladinski rad je onaj rad sa mladima, čija je svrha da se mladima pruža podrška u specifičnom razvojnom periodu osamostaljivanja i prelaska u odraslo doba, tako što omladinski radnika/ca facilitira (podržava) njihov lični i socijalni razvoj, doprinosi ispunjavanju ličnih potencijala, kako bi mladi imali glas, uticaj i mjesto u zajednici/društvu. Međutim, nije svaki rad sa mladima omladinski rad. Jedinstvenost omladinskog rada ne leži u ciljnoj grupi, nego u njegovoj gore navedenoj svrhi i karakteristikama da je on planski, odnosno namjerno obrazovnog karaktera.¹⁹ Vrijednosti omladinskog rada u širem kontekstu ka kreiranju šireg pluralističkog društva su:

1. **Ravnopravnost**-Osiguravanje da svi mladi ljudi imaju ravnopravne mogućnosti bez obzira na njihovu etničku, polnu, seksualnu orijentaciju, religijsku ili neku drugu pripadnost ili razliku.
2. **Različitost**-Ohrabrivanje i uvažavanje različitih identiteta kako mladih tako i onih koji rade u omladinskom sektoru. Različitost je element koji nas obogaćuje (vrijednosti, iskustva, kulture, perspektive)
3. **Međuzavisnost**-Razvijanje i razumjevanje kako individualna i grupna djelovanja utiču jedna na drugu, kao i na društvo u cjelini. Vrednovanje saradnje i međusobne povezanosti na osnovama poštovanja i povjerenja²⁰

Centralna tema omladinskog rada je lični i socijalni razvoj mladih ljudi putem kojeg mladi dobijaju znanja, razvijaju vještine, bolje razumjevanje i svjesnost o sebi kao i o odnosima sa drugima oko sebe. Ključni principi omladinskog rada su: osnaživanje mladih na učešće, testiranje vrijednosti i uvjerenja, prihvatanje i razumjevanje drugih.²¹

U omladinskom radu mladi imaju priliku da razviju vještine, vrijednosti i znanja kako bi preuzeli ulogu individualnog ali i organizovanog učešća u svojoj zajednici. Oni se razvijaju da prepoznaju

¹⁷ UNDP (2003). Mladi u BiH, Sarajevo

¹⁸ www.mladi.info

¹⁹ Young, K. (1999) Art of Youth Work; Russell House Publishing Ltd.,UK

²⁰ Stuart, G.R. (2003). Nonviolence and Youth work practice in Australia, Theses submitted for degree of Doctor of Philosophy

²¹ Curriculum Development; A Model of effective practice; Youth Work NI

svoje vještine i sposobnosti i kako bi ih iskoristiti individualno a ali i sa drugim ljudima. Također, omladinski rad prati razvojne potrebe mladih ljudi i pruža im podršku u ličnom razvoju tako što omladinski radnici kreiraju zajedno sa mladim ljudima programe koji su u skladu sa njihovim sposobnostima sa krajnjim ciljem učenja i zabave. Učenje se obavlja kroz više nivoa i oblika ali omladinski rad pristupa učenju tako što mladi ljudi uče na sebi i omladinski radnici se vide kao i uzor mladim ljudima (eng. role model)²².

a. Analiza položaja i potreba mladih u općini Travnik

Kada je u pitanju sport kao važan segment u razvoju i životu mladih ljudi rezultati našeg istraživanja nam pokazuju da od ukupnog uzorka, najveći procenat mladih iz Travnika (36.5%) se u potpunosti ne slaže sa tvrdnjom da na teritoriji općine Travnik postoji dovoljan broj objekata i sportskih organizacija koje pružaju mogućnost mladima da se rekreativno bave sportom, a približan je i procenat onih (27.5%) koji se uglavnom ne slažu sa ovom tvrdnjom.

Znači, na teritoriji općine Travnik, po mišljenju mladih ljudi je potrebno više objekata i sportskih organizacija koje pružaju mogućnost mladima da se rekreativno bave sportom.

Kada je riječ o informacijama o opcijama za kvalitetno provođenje slobodnog vremena, mladi iz Travnika se uglavnom ne slažu (34.0%) ili se u potpunosti ne slažu (27.5%) sa tvrdnjom da na teritoriji općine Travnik mladi imaju dovoljno informacija o opcijama za kvalitetno provođenje slobodnog vremena.

Mladi iz Travnika se uglavnom slažu (29.0%) sa tvrdnjom da rad omladinskih organizacija na teritoriji općine Travnik odgovara potrebama mladih. Jednak je broj mladih koji se uglavnom ne slažu sa ovom tvrdnjom (24.5%) i onih koji nisu informisani uopšte o ovome (24.5%).

Od ukupnog uzorka najveći je procenat mladih (28.5%) koji se bave sportom i informišu o sportskim aktivnostima u Travniku.

Kada je riječ o tome kako mladi najviše provode svoje slobodno vrijeme rezultati istraživanja su sljedeći: sa prijateljima/cama svoje slobodno vrijeme provodi veliki procenat mladih (79.5%), sledeći najčešći odgovor je ispred računara/gledajući TV/slušajući muziku (39.0% mladih), zatim 23.0% mladih provodi svoje slobodno vrijeme u kafićima/klubovima, zatim 20.5% mladih se bavi politikom.

²² Mark K. Smith (1983). Creators Not Consumers

SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Dobar sportski imidž • Raznolikost sportskih programa • Dovoljan broj sportskih klubova • Geografski položaj (središte kantona) • Postojanje određenih programa za mlade • Postojanje omladinskih organizacija • Postojanje ljudskih resursa za rad s mladima • Fakultet za kineziologiju • Postojanje kulturno obrazovnih institucija 	<ul style="list-style-type: none"> • Nezainteresovanost mladih • Neinformisanost mladih • Nepostojanje općinske budžetske linije za mlade • Nepostojanje takmičarskog duha kod mladih srednješkolskog uzrasta • Nedovoljan broj adekvatnog i kvalitetnog kadra • Nepostojanje adekvatne infrastrukture za sportske i kulturne sadržaje • Nedovoljan broj sportskih takmičenja za mlade • Loša organizaciona struktura sportskih klubova za mlade • Nepostojanje prostora za mlade
MOGUĆNOSTI-ŠANSE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Postojanje Zakona o mladima FBiH • Zakon o sportu SBK • Raspoloživost odgovarajućih donatorskih sredstava za rad sa mladima • Zainteresiranost domaćih i međunarodnih organizacija za rad sa mladima na ovom području 	<ul style="list-style-type: none"> • Način implementacije Zakona o mladima FbiH • Smanjenje priliva donatorskih sredstava • Prenaglašeno korištenje interneta i informatičke opreme • Pogrešna promocija devijantnih društvenih vrijednosti • Nepostojanje institucionalne brige o mladima na svim nivoima vlasti u BiH • Porast maloljetničke delinkvencije

Petogodišnja strategija

Strateški cilj	Operativni ciljevi	Programi/ Projekti/ Mjere
<p>Povećati broj društveno aktivnih mladih ljudi na području općine Travnik</p>	<p>Povećan nivo svijesti mladih o važnosti uključivanja mladih u društveni život</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Informativna kampanja o mogućnostima kvalitetnog provođenja slobodnog vremena implementirana (npr. snimanje promotivnog filma) 2. Interaktivne radionice sa učenicima srednjih škola o omladinskom aktivizmu i volonterizmu implementirane 3. Programi koji potiču volonterizam i njegovih vrijednosti prepoznate i promovisane
	<p>Poboljšani uslovi i mogućnosti za provođenje slobodnog vremena, bavljenje sportom i konzumiranjem omladinskog rada</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Postojeći sportski tereni adaptirani i dostupni mladim ljudima 2. Prostori za mlade obezbjeđeni i dostupni mladim ljudima 3. Sportska takmičenja mladih podržana 4. Ljetni kampovi podržani 5. Internacionalne razmjene volontera podržane 6. Projekti izgradnje kapaciteta pojedinaca i organizacija koje rade s mladima podržani i implementirani (vršnjačka edukacija) 7. Mreža organizacija koje rade s mladima uspostavljena 8. Vijeće mladih formirano i funkcionira 9. Referent za mlade pri Općini imenovan

Kultura i obrazovanje

Kultura mladih jedan je od osnovnih elemenata identiteta mladih i posebno važno područje njihove afirmacije, komunikacije i stila života. To je zapravo područje kroz koje mladi kritički preispituju tradicionalne kulturne obrasce i naslijeđe kao dio svog identiteta, i stvarajući nove obrasce i estetiku, kreiraju prostor za vlastito prepoznavanje i djelovanje.

Cilj kulture je da mladi internalizuju određene vrijednosti, stavove i norme, koje u bitnome određuju ponašanje mladih ljudi i njihove društvene odnose.

Zadatak društva je da socijalizuje mlade kako bi oni usvojili određeni kulturni kapital, koji se ispoljava u ponašanju mladih kao ukus, način upotrebe jezika, specifične vještine i sposobnosti, ideje, vjerovanja i znanja, i osjećaj vezanosti za zajednicu.²³

Obrazovanje se smatra bitnim elementom razvoja svakog društva i pojedinaca. Ono predstavlja sredstvo napretka i poboljšanja uslova života čovječanstva. U zadnjim decenijama obrazovanju se sve više posvećuje pažnje i mladi ljudi sve duže ostaju u sferi formalnog ali i neformalnog obrazovanja. Veoma je bitno da obrazovanje koje se pruža mladim ljudima bude korisno, efektivno i praktično.

Pod formalnim obrazovanjem podrazumjevaju se formalni procesi unutar formalno-obrazovnog sistema, koji je hijerarijski struktuisan od osnovno-školskog do visokog obrazovanja. Krajnji rezultat formalnog školovanja je dobijanje diplome i stečenih znanja koja ih osposobljavaju da mlada osoba postane aktivna na tržištu rada.

Neformalno obrazovanje je organizovana obrazovna aktivnost koja je namjenjena različitim grupama mladih i ima za cilj da podstiče individualno i društveno učenje, sticanje različitih znanja i vještina, razvoj stavova i vrijednosti, koje su komplementarne formalnom obrazovnom sistemu ali se dešavaju izvan njega i u kome se učestvuje dobrovoljno. Ovakve obrazovne aktivnosti se sprovode od strane obučениh i kompetentnih edukatora i/ili omladinskih radnika.

Postotak učenika koji nakon završetka osnovne škole nastavljaju pohađati srednju školu u BiH je, u poređenju sa stanjem u drugim evropskim zemljama, nezadovoljavajući. Svjetska banka je prije dvije godine ustanovila da samo 73% populacije u dobi od 16 do 18 godina pohađa srednju školu, dok zbog ponavljanja razreda i napuštanja škole svega 57% od ukupnog broja učenika koji su završili osnovnu školu u jednoj generaciji završava i srednju školu.

Skoro svaki drugi građanin BiH ili 41.7% stanovništva u poređenju sa standardima EU ima nizak standard obrazovanja. U ovu kategoriju spada svaki treći muškarac (30.2%) i svaka druga žena (53.1%).

Nivo obrazovanja radno sposobnog stanovništva, je prema standardima EU-a prilično nizak a pri tome sistem obrazovanja ne pruža drugu priliku mladima koji su ranije napustili školovanje, tj. obrazovni sistem je u odnosu na ovu grupu mladih ljudi češće ekskluzivan nego inkluzivan.

Svaka četvrta osoba koja je započela visoko obrazovanje u BiH prerano ga napušta. I to je daleko iznad prosjeka većine evropskih zemalja. Većina mladih ne učestvuje u neformalnom obrazovanju. Mladi u BiH su najviše nezadovoljni sa tehničkom opremljenošću škola i fakulteta, te sa nedostatkom praktične nastave. Preopširni nastavni planovi i programi, manjak prakse i praktičnog pristupa u nastavi, nedostatak stipendiranja i kreditiranja – prioriteti za promjene. Prijatelji i kolege, zatim televizija, u najvećoj mjeri utječu na odluke mladih ljudi o učešću na kulturnim događajima.

Većina mladih je nezadovoljna s podrškom lokalnih vlasti kreiranju kulturnih sadržaja.²⁴

²³ Pašalić, Enes, (2006). Istraživanje: Mladi Brčko Distrikta Bosne i Hercegovina, Brčko

²⁴ <http://www.mladi.info/index.php?type=2&a=1&sid=1>

a. Analiza položaja i potreba mladih u općini Travnik

Rezultati našeg istraživanja nam govore da 35.0% mladih se uopšte ne slažu sa tvrdnjom da na teritoriji općine Travnik ima dovoljno korisnih kulturnih dešavanja za mlade ljude, a 30.0% je onih koji se uglavnom ne slažu sa ovom tvrdnjom.

Prema ovim podacima, mladi smatraju da je potrebno podsticati više kulturna dešavanja za mlade u Travniku.

Kada je u pitanju tvrdnja da općina Travnik podstiče kulturno i kreativno stvaralaštvo mladih, najveći je procenat mladih (31.5%) koji se uglavnom ne slažu sa ovom tvrdnjom, zatim onih koji se u potpunosti ne slažu sa ovom tvrdnjom (23.5%).

Kada je u pitanju obrazovanje koje steknu mladi školujući se na području općine Travnik 32.0% mladih se uglavnom ne slaže sa tim da je takvo obrazovanje dovoljno i osposobljava ih da nađu posao, a 21.5% njih se u potpunosti ne slažu sa ovom tvrdnjom.

Sudeći po mišljenju mladih iz Travnika obrazovanje koje steknu školujući se na području općine Travnik nije dovoljno niti ih dovoljno osposobljava da nađu posao.

Najveći procenat mladih 29.0% u Travniku se uglavnom slažu sa tvrdnjom da nastavnici/profesori u školama imaju odličan odnos sa učenicima/cama, mada je približno jednak procenat onih (28.0%) koji se uglavnom ne slažu sa ovom tvrdnjom.

Više od polovine mladih iz Travnika (59.5%) smatra da zna šta je neformalno obrazovanje.

Više od polovine mladih (čak 72.0%) se u potpunosti slažu sa tvrdnjom da je potrebno više profesionalne prakse tokom školovanja za učenike/ce.

Najveći je procenat mladih (30.5%) koji se u potpunosti ne slažu sa tvrdnjom da često posjećuju pozorište, izložbe i muzej, nakon toga je 26.0% mladih koji se uglavnom ne slažu sa ovom tvrdnjom.

Iz toga možemo zaključiti da je potrebno podsticati mlade iz Travnika da češće posjećuju pozorište, izložbe i muzej.

Najveći je procenat mladih (60.5%) koji planira nastaviti školovanje, dok 15.0% mladih nisu sigurni da li će nastaviti školovanje.

Više od polovine (55.0%) mladih iz Travnika su se izjasnili da su učestvovali na nekom seminaru ili edukativnoj radionici.

SWOT analiza

<p style="text-align: center;">Snage</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tradicija kulturne i umjetničke produkcije • Postojanje mladih talentovanih stvaralaca u muzici, slikarstvu, književnosti... • Postojanje mladih visokoobrazovanih osoba • Postojanje visokoškolskih institucija • Mogućnosti neformalnog obrazovanja • Postojanje Infrastrukturnih objekata od kulturološkog značaja (dva centra za kulturu, muzej, biblioteka, kazalište, domovi kulture u ruralnim sredinama) • Brojnost nevladinih organizacija iz oblasti kulture • Postojanje nacionalnih kulturnih društava • Postojanje kulturnih manifestacija (Andrićevi dani, Ilhamijini dani, Dani Nove Bile, Dani Ajvatovice, CODE Music Fest, smotre folklor, smotra duvačkih orkestara...) 	<p style="text-align: center;">Slabosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna informiranost mladih o kulturnim događajima i mogućnostima neformalnog obrazovanja • Nepostojanje koordinacije između osnovnih, srednjih i visokoškolskih institucija – općinskih službi za društvene djelatnosti – javnih kulturnih ustanova – nevladinih organizacija iz oblasti kulture i neformalnog obrazovanja • Nedostatak i neadekvatna iskorištenost postojećih prostora za slobodne aktivnosti mladih • Neprepoznavanje talenata i afirmacija istih • Nedovoljna uključenost civilnog sektora u izradu i provedbu razvojnih strateških planova • Sporo provođenje razvojnih planova i programa iz oblasti kulture i obrazovanja • Visok odliv visokoobrazovanih mladih ljudi i umjetničkih talenata • Nizak nivo posjećenosti kulturnih događaja • Nepostojanje kontinuiteta u kalendaru kulturnih događaja • Nedovoljna financijska i organizaciona podrška mladima u oblasti kulturne i umjetničke produkcije • Nedovoljna zastupljenost uspješnih kulturno-umjetničkih grupa i pojedinaca u programima lokalnih elektronskih i radio-difuznih medija • Nejednak tretman omladinske problematike u gradskim, prigradskim i seoskim naseljima • Sveprisutna pasivnost mladih ljudi • Neusklađenost obrazovnog sistema sa potrebama tržišta rada • Nepostojanje ili nedovoljne mogućnosti za obrazovno-radne prekvalifikacije
<p style="text-align: center;">Mogućnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Međunarodni fondovi • Partnerski odnos sa općinom Leipzigom 	<p style="text-align: center;">Prijetnje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prestanak rada i zatvaranje nevladinih organizacija iz oblasti kulture i neformalnog obrazovanja • Prevaga kulturnih obrazaca sačinjenih od kiča i šunda

b. Petogodišnja strategija

Strateški cilj	Operativni ciljevi	Programi/ Projekti/ Mjere
<p>Stvoriti adekvatne uslove za unaprjeđenje života mladih u oblasti obrazovanja i kulture</p>	<p>Kreirani i podržani programi koji doprinose kvalitetnijem obrazovanju mladih ljudi kroz veće učešće lokalne zajednice</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Fond za finansiranje različitih vidova neformalnog obrazovanja uspostavljen 2. Kampanja o vrijednostima i važnosti formalnog i neformalnog obrazovanja među mladima provedena 3. Rad Vijeća učenika kao i Udruženja studenata podržan od strane općine 4. Projekti koji doprinose uključivanju djece/mladih s posebnim potrebama u redovan školski sustav podržani od strane općine. 5. Projekat Indeks inkluzivnosti kao oblik uključivanja zajednice u sistem obrazovanja promovisan i podržan
	<p>Oснаžen kulturni život i obezbjeđena adekvatna informisanost mladih o programima iz oblasti kulture</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konceptcija i namjena JU Centar za kulturu Travnik redefinisana i prilagođena mladim ljudima 2. Redovna posjeta učenika i studenata najznačajnijim kulturnim događajima manifestacijama, festivalima i muzeja promovisana kroz obrazovni sistem 3. Adekvatan i savremeno opremljen prostor za JU „Biblioteka Travnik“ obezbjeđen uključujući i prostor javne čitaonice 4. Kulturni događaji redovno promovisani kroz različite pisane i elektronske medije, te druge kanale informisanja 5. Prostori u vlasništvu općine Travnik ustupljeni mladim kulturnim i umjetničkim stvaraocima

Zaštita životne sredine

U poslijeratnom periodu u mnogim općinama u BiH jedan od problema jeste i problem zaštite životne sredine. Još prije rata, usljed porasta industrijske proizvodnje, mnoge općine su izložene ozbiljnim zagađenjima osnovnih resursa, poput vode, zraka, zemljišta. Nakon toga, u ratnom i poslijeratnom periodu procesi devastacije prirodnih resursa su se nastavili, gdje zagađivači više nisu samo velike industrije, nego i općinski saobraćaj, a pogotovo porast automobila u općinama, otpadne vode, kao i velike količine čvrstog otpada koji se ne odlaže adekvatno (plastični otpad pokraj puta, neprikladno selektiranje otpada..).

Međutim, zaštita životne sredine do sada nije bila ni približno u centru pažnje lokalnih i regionalnih vlasti, pa se nisu pravile strategije i politike.

Strategija zaštite životne sredine bi bila napravljena na osnovu realnih mogućnosti i kapaciteta mladih ljudi i aktivista za zaštitu i unapređenje životne sredine

Na osnovu ispitivanja, oko 83% mladih ljudi smatra da se malo ili nimalo vodi briga o zaštiti životne sredine.²⁵

SWOT analiza

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • Raznolikost životne sredine lokalne zajednice • Postojanje udruga i organizacija iz ove oblasti • Postojanje Gorske služba spašavanja (GSS) • Usvojena općinska odluka o komunalnom redu • Usvojen Lokalni Akcioni Ekološki Plan općine Travnik • Postojanje Eko industrijskog otpada Dolac 	<ul style="list-style-type: none"> • Nepostojanje svijesti o zaštiti životne sredine kod mladih • Slaba tehnička opremljenost komunalnih poduzeća • Neadekvatni lokalni propisi • Nepostojanje azila za životinje • Nepostojanje uređenih biciklističkih i pješačkih staza

²⁵ Vlada Republika Srpske. (2005). Omladinska politika Republike Srpske za period 2006-2010, Banja Luka

Mogućnosti	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none">• EU-fondovi• Kantonalno/županijsko ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša	<ul style="list-style-type: none">• Loša provedba postojećih zakonskih rješenja• Nepostojanje strategija za zaštitu od zaraznih bolesti životinja i biljaka• Društvena nebriga o ispravnosti vode zraka i tla• Postrantno narušavanje ekosistema u BiH

RADNA VERZIJA DOKUMENTA

a. Petogodišnja strategija

Strateški cilj	Operativni ciljevi	Programi/ Projekti/ Mjere
<p>Povećati broj uključenih mladih ljudi u različite programe zaštite životne sredine</p>	<p>Povećana nivo svijesti mladih o važnosti zaštite životne sredine</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kampanja o osnovnim mjerama zaštite životne sredine kreirana i distribuirana (brošure i panoi sa prikazima ne prihvatljivog ekološkog ponašanja) 2. Programi koji se bave pitanjima ekologije i suživota sa životinjama promovirani i implementirani u školama od strane NVO 3. Akcije uređenja zelenih površina, pošumljavanja i čišćenje riječnih korita organizovane. 4. Radionice u seoskim MZ o potrebi zaštite riječnih tokova organizovane. 5. Školske ekološke patrole od strane učeničkih vijeća uspostavljene i promovisane
	<p>Unaprijeđena postojeća ekološka infrastrukturu na području općine Travnik</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Postojeće biciklističke i pješačke staze obnovljene, uređene, markirane i promovisane

III. Akcioni plan implementacije Strategije za mlade

Zapošljavanje

Strateški cilj: Povećati broj zaposlenih mladih ljudi na općini Travnik			
Operativni cilj: Uspostavljena instiucionalna podrška zapošljavanju mladih			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Međusektorski Fond za podršku samozapošljavanja mladih i mladih ljudi s posebnim potrebama na području općine Travnik osnovan	Najmanje 10 projekata samozapošljavanja podržano godišnje Najmanje 1 promocija Fonda godišnje Najmanje 100 usluga pruženo na godišnjem nivou novopokrenutim biznisima	Općina Travnik, Ministarstvo privrede SBK, Biro za zapošljavanje Općine Travnik, Zavod za zapošljavanje SBK/KSB, Regionalna ekonomska zajednica (REZ), Razvojna agencija Centralne Bosne (CeBeDA), Udruženje privrednika UPUT, privrednici, mediji	
Omladinski preduzetnički inkubator uspostavljen	Najmanje 10 novosnovanih biznisa podržano kroz inkubator u periodu implementacije strategije Najmanje 1 promocija Inkubatora godišnje	Općina Travnik, Ministarstvo privrede SBK, Biro za zapošljavanje Općine Travnik, Zavod za zapošljavanje SBK/KSB, Regionalna ekonomska zajednica (REZ), Razvojna agencija Centralne Bosne (CeBeDA), Udruženje privrednika UPUT, mediji	
Taksene olakšice za mlade koji pokreću vlastiti biznis uvedene od strane općinskih institucija	Općinsko vijeće donosi odluku o uvođenju olakšica koje se primjenjuju pri osnivanju i u toku prve godine rada novosnovanog subjekta	Općina Travnik, privrednici	

Strategija za mlade općine Travnik 2012-2016

Programi prekvalifikacije i profesionalne orijentacije mladih ljudi sa posebnim potrebama podržani	Najmanje 10 mladih ljudi uspješno pohađalo program prekvalifikacije u toku jedne godine implementacije strategije	Općina Travnik, Biro za zapošljavanje, škole, NVOi	
Zapošljavanje socijalno isključenih kategorija mladih (Romi, povratnici itd) u javnim ustanovama podržano	Najmanje 5 mladih ljudi iz socijalno ugroženih kategorija zaposleno u javnim ustanovama za vrijeme implementacije strategije	Općina Travnik, Ministarstvo privrede SBK, Biro za zapošljavanje Općine Travnik, Zavod za zapošljavanje SBK/KSB, Regionalna ekonomska zajednica (REZ), Razvojna agencija Centralne Bosne (CeBeDA), mediji	
Programi volontiranja u privatnom i javnom sektoru u skladu s važećim zakonima institucionalno podržani	Najmanje 10 volontera podržano u volontiranju u privatnom i javnom sektoru na području općine Travnik na godišnjem nivou	Općina Travnik, Ministarstvo privrede SBK, Biro za zapošljavanje Općine Travnik, Zavod za zapošljavanje SBK/KSB, Regionalna ekonomska zajednica (REZ), Razvojna agencija Centralne Bosne (CeBeDA), Udruženje privrednika UPUT, mediji, NVOi	
Programi i kapaciteti NVO-a koji se bave pitanjima i problemima zapošljavanja mladih podržani	Dio sredstava iz budžeta općine za implementaciju omladinske strategije izdvojeno putem javnog poziva za projekte sa definisanim kriterijima	Općina Travnik, NVOi, SBK KSB	
Operativni cilj: Kreirani i podržani programi informisanja i edukacije iz oblasti zapošljavanja mladih			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Konkursi i on-line baza podataka za zapošljavanje dostupni svim mladim ljudima na području općine Travnik	Uspostavljena i promovirana interaktivna web stranica za zapošljavanje (lokalna posao.ba) Najmanje 2000 mladih ljudi redovno koristi web stranicu	Općina Travnik, Ministarstvo privrede SBK, Biro za zapošljavanje Općine Travnik, Zavod za zapošljavanje SBK/KSB, Regionalna ekonomska zajednica (REZ), Razvojna agencija Centralne Bosne (CeBeDA), Udruženje privrednika UPUT, mediji, NVOi	
Zakoni, taksene olakšice i fondovi za podršku iz oblasti zapošljavanja mladih ljudi promovisani	Najmanje 1 javna promocija godišnje održana	Općina Travnik, Ministarstvo privrede SBK, Biro za zapošljavanje Općine Travnik, Zavod za zapošljavanje SBK/KSB, Regionalna ekonomska	

Strategija za mlade općine Travnik 2012-2016

		zajednica (REZ), Razvojna agencija Centralne Bosne (CeBeDA), Udruženje privrednika UPUT, udruženja građana, mediji	
Programi neformalnog obrazovanja i obuka mladih ljudi s ciljem sticanja odgovarajućih znanja i vještina neophodnih za zapošljavanje podržani	<p>Najmanje 1 projekat godišnje podržan</p> <p>Najmanje 4 treninga iz oblasti neformalnog obrazovanja podržana godišnje</p> <p>Najmanje 100 osoba pohađalo treninge iz oblasti neformalnog obrazovanja godišnje</p>	Općina Travnik, Ministarstvo privrede SBK, Biro za zapošljavanje Općine Travnik, Zavod za zapošljavanje SBK/KSB, Regionalna ekonomska zajednica (REZ), Razvojna agencija Centralne Bosne (CeBeDA), Udruženje privrednika UPUT, udruženja građana, mediji	
Godišnji Sajam zapošljavanja za mlade održan	<p>Najmanje 500 mladih ljudi posjetilo sajam</p> <p>Najmanje 2 treninga na temu pisanja CV i aktivnog traženja posla organizovana u sklopu sajma</p> <p>Najmanje 20 privrednih subjekata učestvovalo na sajmu</p> <p>Najmanje 5 osoba se uspješno zaposliti kao rezultat održavanja sajma</p>	Općina Travnik, Ministarstvo privrede SBK, Biro za zapošljavanje Općine Travnik, Zavod za zapošljavanje SBK/KSB, Regionalna ekonomska zajednica (REZ), Razvojna agencija Centralne Bosne (CeBeDA), Udruženje privrednika UPUT, udruženja građana, mediji, Ministarstvo obrazovanja SBK, škole, fakulteti	

Zdravstvena politika

Strateški cilj: Poboljšati zdravstvenu zaštitu mladih na području općine Travnik			
Operativni cilj: Informisani mladi o zdravstvenim uslugama koje mogu dobiti na području općine Travnik			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Usluge i programi službi, centara i organizacija koje se bave zdravljem mladih promovisane	Formirana Stručna mješovita grupa zadužena za promociju usluga i programa Implementirane 2 promotivne aktivnosti (npr. radio, TV emisija, javna tribina, info letak itd) godišnje	Općina Travnik, NVOi, Zdravstvene ustanove, Mediji, Ministarstvo zdravstva SBK	
Operativni cilj: Poboljšan pristup zdravstvenoj zaštiti mladih naseljenih u ruralnim područjima			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Stomatološki tim Doma zdravlja dodatno angažovan za rad u Mza (Nova Bila, Turbe, Karaula, Mehurići)	Najmanje 500 mladih ljudi obavilo stomatološki pregled godišnje	Dom zdravlja, Mjesne zajednice, Ministarstvo zdravstva SBK	
Tim za zdravstvenu zaštitu djece, mladih i žena dodatno angažovan za rad u MZa (Nova Bila, Turbe, Karaula, Mehurići)	Povećana briga mladih o dentalnom zdravlju	Dom zdravlja, Mjesne zajednice, Ministarstvo zdravstva SBK	
Prijateljski servisi za rad u ruralnim sredinama uspostavljeni	Najmanje 2 prijateljska servisa uspostavljena u Mza	NVOi, Mze, Općina Travnik, Ministarstvo zdravstvo, potencijalni donatori	
Operativni cilj: Osmišljeni i provedeni programi prevencije i edukacije mladih o značaju i važnosti zdravog življenja			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Program tjelevoježbe i zdravog načina života (rekreacije) podržan i promovisan putem medija	Najmanje 1 kampanja promocije tjelevoježbe i zdravog načina života implementirana godišnje	Sportska udruženja, NVOi, Ministarstvo zdravstva, mediji	
Program podrške mladim trudnicama i roditeljima podržan i promovisan	Osiguran adekvatan prostor u sklopu Doma zdravlja Osigurano stručno osoblje za podršku	Dom zdravlja, Ministarstvo zdravstva, mediji	

Strategija za mlade općine Travnik 2012-2016

	Najmanje 4 promotivne aktivnosti organizovane		
Program prevencije nastanka socijalno patoloških pojava kod mladih ljudi kroz edukaciju prosvjetnih radnika u svim osnovnim i srednjim školama općine Travnik podržan	Najmanje 1 edukativna aktivnost usmjerena na prevenciju implementirana godišnje Najmanje 20 % prosvjetnih radnika učestvovalo u edukativnoj aktivnosti prevencije godišnje	Škole, Ministarstvo obrazovanja, NVOi, Dom zdravlja, Ministarstvo zdravstva	
Program edukacije mladih o pružanju prve pomoći u školama kreiran i podržan	Najmanje 4 treninga o pružanju prve pomoći godišnje	Crveni križ, škole, Ministarstvo obrazovanja, NVOi, Dom zdravlja, Ministarstvo zdravstva	
Program edukacije mladih o zdravoj ishrani kreiran i podržan	Najmanje 1 godišnja promotivna aktivnost implementirana (info letci itd)	NVOi, Ministarstvo zdravstva	
Program edukacije mladih o spolno prenosivim bolestima te prevenciji istih kreiran i podržan	Implementiran najmanje 1 program edukacije godišnje Najmanje 500 mladih srednjoškolskog uzrasta pohađalo program edukacije		

Socijalna politike

Strateški cilj: Povećati socijalnu uključenost mladih na području općine Travnik			
Operativni cilj: Povećan stepen informisanosti mladih i predstavnika/ca i donosioca odluka/relevantnih institucija i organizacija			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Kampanja u svrhu povećanja informisanja mladih o socijalnim pravima i mjerama socijalne politike organizovana (zakonski okviri i dr.)	Implementirana najmanje 1 kampanja o socijalnim pravima mladih (prezentacija zakonske regulative, letci, 2 okrugla stola transparentnost rada institucija i potrebe korisnika socijalne zaštite) Promotivni materijal distribuiran putem zainteresiranih strana Najmanje 500 mladih obuhvaćeno promocijom godišnje	Općina Travnik, CSR, škole, Dom zdravlja, Policijska uprava, Biro za zapošljavanje, Univerzitet Vitez, NVOi i dr	
Kampanja s ciljem javnog zagovaranja upošljavanja mladog stručnog kadra u relevantne institucije organizovana	Organizovana 1 kampanja godišnje iz oblasti socijalne zaštite i preventivnog rada u zajednici Podnesena inicijativa za promjenu zakonskih odredbi o zapošljavanju stručnih osoba (socijalni radnici, psiholozi, i dr.)	Općina Travnik, CSR, škole, Dom zdravlja, Policijska uprava, Biro za zapošljavanje, Univerzitet Vitez, NVOi i dr	
Operativni cilj: Ojačana ulogu porodice u društvu			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Edukativni programi za mlade, roditelje i stručni kadar implementirani (vještina o roditeljstvu i o prevenciji socijalno-patoloških pojava u društvu)	Organizovano najmanje 2 radionice za socijalne radnike, 2 radionice za pedagoge i nastavnik kadar srednjih i osnovnih škola i 2 radionice za roditelje Najmanje 90 osoba obuhvaćeno edukativnim programom	Općina Travnik, CSR, škole, Dom zdravlja, Policijska uprava, Biro za zapošljavanje, Univerzitet Vitez, NVOi i dr	

Strategija za mlade općine Travnik 2012-2016

Operativni cilj: Uspostavljeni razvojni socijalni programi			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Bračno savjetovalište pri CSR funkcionalno	Ustupljene prostorije CSR (Prihvatne stanice) Savjetovalište posjeduje odgovarajuće MT sredstva i stručni kadar Savjetovalište provodi svoje aktivnosti u skladu sa Protokolom o saradnji	Općina Travnik, CSR, škole, Dom zdravlja, volonteri, mediji, donatori	
Centar za djecu i mlade uspostavljen	Volonterski centar pri Centru za djecu i mlade uspostavljen Osigurane prostorije za rad Centra (bivši vrtić Amerikanka) Centar radi u bliskoj saradnji sa CSR	Mladi volonteri, Općina Travnik, CSR, mediji, donatori, itd	
Operativni cilj: Podržano stambeno zbrinjavanje mladih ljudi			
Projekti/mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Povoljni kreditni uslovi za rješavanje prvog stambenog pitanja mladih (bračni parovi) ponuđeni	Kreirana ponuda posebnih stambenih kredita sa sniženom kamatnom stopom za rješavanje stambenog pitanja mladih	Banke, općina, CSR, mediji	

Mobilnost, informisanost i participacija mladih

Strateški cilj: Pospješiti omladinski aktivizam na području općine Travnik			
Operativni cilj: Povećana informiranost mladih na području općine Travnik			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Info panoji za mlade postavljeni širom općine	Postavljena 2 info panoa na području općine Travnik 4000 mladih ljudi koristi informacije	Općina Travnik, Biro za zapošljavanje Općine Travnik, Zavod za zapošljavanje SBK/KSB, Udruženje privrednika UPUT, udruženja građana, mediji, Ministarstvo obrazovanja SBK, škole, fakulteti	
U okviru općinske WEB stranice odjeljak komisije za mlade općine Travnik kreiran	Putem web stranice objavljeno 100 različitih informativnih sadržaja za mlade 10000 mladih koristi informacije postavljene na web stranici općine	Općina Travnik, udruženja građana, mediji	
Seminari i okrugli stolovi koji promovišu omladinski aktivizam, volonetrizam i društvenu uključenost organizovani i podržani	10 seminara i okruglih stolova održano 300 mladih ljudi aktivno učestvovalo na seminarima i okruglim stolovima	Udruženje građana, mediji, obrazovne institucije,	
Dani otvorenih vrata javne uprave uspostavljeni	Općina implementira dane otvorenih vrata jednom godišnje Općinski načelnik donio odluku o načinu provedbe dana otvorenih vrata	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, škole, fakulteti	
Info servis za mlade www.opet.ba prepoznat i podržan	Odlukom općine www.opet.ba postala referentna stranica za pitanja mladih Potpisan partnerski sporazum između općine i NVO sektora o održavanju i razvoju web portala za mlade www.opet.ba ostvaruje 40000 posjeta godišnje	Općina Travnik, Ministarstvo privrede SBK, Biro za zapošljavanje Općine Travnik, Zavod za zapošljavanje SBK/KSB, Regionalna ekonomska zajednica (REZ), Razvojna agencija Centralne Bosne (CeBeDA), Udruženje privrednika UPUT, udruženja građana, mediji, Ministarstvo obrazovanja SBK, škole, fakulteti	

Strategija za mlade općine Travnik 2012-2016

Operativni cilj: Uspostavljeni mehanizmi koji omogućavaju aktivnu participaciju mladih			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Budžet za mlade usvojen i operativan a sredstva se dodjeljuju putem javnog poziva sa definisanim kriterijumima	Donešena odluka o uspostavljanju budžetske linije za mlade u procentualnom iznosu od visine ukupnog općinskog budžeta (npr.1%) Odluka uključuje kriterije i format projektnog prijedloga Ciljevi poziva za projekte su definisani u skladu sa općinom strategijom za mlade	Općina Travnik, udruženja građana, mediji,	
Adekvatni prostori za mlade obezbjeđeni i ustupljeni na korištenje	Donešena odluka u ustupanju adekvatnog općinskog prostora Omladinskim organizacijama Kreirani kriteriji o korištenju prostora za omladinske orgnizacije(budžet, članstvo, aktivnosti itd.) 1000 mladih koristi usluge i programe omladinskih organizacija na godišnjem nivou	Općina Travnik, udruženja građana,	
Službenik za mlade u općinskoj upravi Travnik imenovan	Donešeno rješenje o imenovanju službenika za mlade od strane općinskog načelnika	Općina Travnik, udruženja građana,	
Polugodišnji informativni sastanci između načelnika, općinskih službi i relevantnih predstavnika mladih održani	Najmanje dvije zajedničke inicijative proistakle sa sastanaka Najmanje dvije omladinske organizacije aktivno učestvovala u izradi zajedničkih inicijativa	Općina Travnik, udruženja građana	
Vijeće mladih uspostavljeno i podržano od strane općine Travnik	Najmanje 3 omladinske organizacije inicirale i oformile Vijeće mladih Kreiran i potpisan sporazum između Vijeća mladih i općine Travnik	Općina Travnik, udruženja građana	
Baza podataka o omladinskim organizacija kreirana i ažurirana	Službenik za mlade uradio analizu stanja i funkcionisanja omladinskih organizacija na području općine	Općina Travnik, udruženja građana, mediji	

Strategija za mlade općine Travnik 2012-2016

	Travnik Uspostavljena i dostupna baza podataka sa svim relevantnim podacima o omladinskim organizacijama na općini Travnik Baza podataka redovno ažurirana od strane Službenika za mlade		
Operativni cilj: Povećana mobilnost mladih na području općine Travnik			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Dan/i mladih općine Travnik (promocija NVO sektora, prilika mladima da iskažu svoj talent, promocija volonterizma, razmjena iskustava i sl.) uspostavljen/i	Donešena odluka o definisanju dana mladih općine Travnik Kreiran i implementiran plan i program obilježavanja dana mladih općine Travnika Najmanje 5000 građana upoznato sa radom omladinskih organizacija kroz manifestaciju dana mladih	Općina Travnik, udruženja građana, mediji	
Programi omladinskih edukativnih razmjena kreirani i podržani	Najmanje 2 razmjene godišnje implementirane	Općina Travnik, udruženja građana	

Sport, slobodno vrijeme i omladinski rad

Strateški cilj: Povećati broj društveno aktivnih mladih ljudi na području općine Travnik			
Operativni cilj: Povećan nivo svijesti mladih o važnosti uključivanja mladih u društveni život			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Informativna kampanja o mogućnostima kvalitetnog provođenja slobodnog vremena implementirana (npr. snimanje promotivnog filma)	Najmanje 1 godišnje implementirana informativna kampanja 1000 mladih upoznato sa mogućnostima provođenja slobodnog vremena	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, obrazovne institucije	
Interaktivne radionice sa učenicima srednjih škola o omladinskom aktivizmu i volonterizmu implementirane	Najmanje 3 radionice implementirane 150 mladih aktivno učestvovalo u radionicama Najmanje 3 škole podržale radionice	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, obrazovne institucije	
Programi koji potiču volonterizam i njegove vrijednosti prepoznati i promovisani u zajednici	Najmanje 2 projekta godišnje implementirana u zajednici Najmanje 1 promotivna akcija implementirana u zajednici	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, obrazovne institucije	
Operativni cilj: Poboljšani uslovi i mogućnosti za provođenje slobodnog vremena, bavljenje sportom i konzumiranjem omladinskog rada			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Postojeći sportski tereni adaptirani i dostupni mladim ljudima	Najmanje 2 sportska terena adaptirana Pokrenuta inicijativa za besplatno ustupanje sportskih terena udruženjima koja se bave pitanjima mladih Donešena odluka o besplatnom ustupanju sportskih terena za udruženja (školske sale i igrališta itd.)	Općina Travnik, udruženja građana, mediji	
Prostori za mlade obezbjeđeni i dostupni mladim ljudima	Donešena odluka u ustupanju adekvatnog općinskog prostora Omladinskim organizacijama Kreirani kriteriji o korištenju prostora za omladinske orgnizacije(budžet, članstvo, aktivnosti itd.) 1000 mladih koristi usluge i programe omladinskih organizacija na	Općina Travnik, udruženja građana, mediji	

Strategija za mlade općine Travnik 2012-2016

	godišnjem nivou		
Sportska takmičenja mladih podržana	Najmanje 2 takmičenja godišnje održana 500 mladih ljudi aktivno učestvovalo	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, obrazovne institucije	
Ljetni kampovi podržani	Najmanje 1 ljetni kamp godišnje implementiran 100 mladih ljudi aktivno učestvovalo	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, obrazovne institucije	
Internacionalne razmjene volontera podržane	Najmanje 1 internacionalna razmjena implementirana 10 mladih ljudi učestvovalo u razmjeni	Općina Travnik, udruženja građana, mediji	
Projekti izgradnje kapaciteta pojedinaca i organizacija koje rade s mladima podržani i implementirani (vršnjačka edukacija)	Najmanje 2 projekta implementirana 40 mladih prošlo kroz programe edukacije 200 mladih ljudi indirektno uključeno u edukativne programe	Općina Travnik, udruženja građana, mediji	
Mreža organizacija koje rade s mladima uspostavljena	Pokrenuta inicijativa za uspostavljenje mreže organizacija na lokalnom nivou Najmanje 10 organizacija aktivno participira u radu mreže Najmanje 2 inicijative godišnje pokrenute od strane mreže	Općina Travnik, udruženja građana, mediji	
Vijeće mladih formirano i funkcionira	Pokrenuta inicijativa za uspostavljenje vijeća mladih na lokalnom nivou Vijeće mladih sačinjeno od najmanje 5 organizacija i njihovih članova Najmanje 2 inicijative pokrenute od strane vijeća mladih	Općina Travnik, udruženja građana, mediji	
Referent za mlade pri Općini imenovan	Pokrenuta inicijativa za imenovanje referenta za mlade pri općini Travnik	Općina Travnik, udruženja građana, mediji	

Kultura i obrazovanje

Strateški cilj: Stvoriti adekvatne uslove za unaprjeđenje života mladih u oblasti obrazovanja i kulture			
Operativni cilj: Kreirani i podržani programi koji doprinose kvalitetnijem obrazovanju mladih ljudi kroz veće učešće lokalne zajednice			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Fond za finansiranje različitih vidova neformalnog obrazovanja uspostavljen	Pokrenuta inicijativa za uspostavljanje fonda Fond uvršten u jednu od budžetskih stavki u budžetu za mlade	Općina Travnik, udruženja građana, mediji	
Kampanja o vrijednostima i važnosti formalnog i neformalnog obrazovanja među mladima provedena	Najmanje 5 školskih ustanova podržalo kampanju Ministarstvo obrazovanja SBK/KSB podržalo kampanju 500 mladih ljudi učestvovalo u kampanji	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, obrazovne ustanove	
Rad Vijeća učenika kao i Udruženja studenata podržan od strane općine	Implementirana najmanje 2 edukativna programa prema učeničkim vijećima	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, obrazovne ustanove	
Projekti koji doprinose uključivanju djece s posebnim potrebama u redovan školski sustav podržani od strane općine	Podržana najmanje 3 projekta usmjerenih na potrebe djece sa posebnim potrebama Pokrenuta inicijativa uvođenja Asistenata za rad sa djecom sa posebnim potrebama u Osnovne škole koje posjeduju posebne odjele za rad sa takvom djecom	Osnovne škole (direktor, pedagog nastavnik), općina Travnik, Ministarstvo Obrazovanja SBK KSB, roditelji	
Projekat Indeks inkluzivnosti kao oblik uključivanja zajednice u sistem obrazovanja promovisan i podržan	Sve Osnovne škole sa područja općine Travnik uključene u implementaciju novog pristupa Sve Osnovne škole izradile svoje razvojne planove Općina Travnik izradila svoj plan razvoja školstva zasnovan na planovima Osnovnih škola	Osnovne škole, mjesne/lokalne zajednice, općina Travnik, Centar za socijalni rad, Policijska stanica, Dom zdravlja, zainteresirani NVOi	
Operativni cilj: Osnažen kulturni život i obezbjeđena adekvatna informisanost mladih o programima iz oblasti kulture			

Strategija za mlade općine Travnik 2012-2016

Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Koncepcija i namjena JU Centar za kulturu Travnik redefinisana i prilagođena mladim ljudima	Pokrenuta inicijativa za redefinisanje i prilagodbu namjene JU Centra za kulturu Travnik mladim ljudima Općinsko vijeće podržalo inicijativu	Općina Travnik, udruženja građana, mediji,	
Redovna posjeta učenika i studenata najznačajnijim kulturnim događajima, manifestacijama, festivalima i muzejima promovisana kroz obrazovni sistem	Najmanje 10 organizovanih posjeta učenika različitim kulturnim događajima implementirano 500 učenika posjetilo različite kulturne događaje Najmanje 10 različitih obrazovnih ustanova podržalo promociju različitih kulturnih događaja	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, obrazovne ustanove	
Adekvatan i savremeno opremljen prostor za JU „Biblioteka Travnik“ obezbjeđen uključujući i prostor javne čitaonice	Pokrenuta inicijativa za ustupanje adekvatnog prostora Donesena odluka o ustupanju adekvatnog prostora za potrebe javne čitaonice	Općina Travnik, mediji, obrazovne ustanove	
Kulturni događaji redovno promovisani kroz različite pisane i elektronske medije, te druge kanale informisanja	Kreiran tromjesečni bilten kulturnih događaja u štampanoj i elektronskoj verziji Bilten besplatan i dostupan u prostorima koji okupljaju mlade Najmanje 5 lokalnih medija promovišu kulturne događaje u gradu (radio, web portali itd.)	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, obrazovne ustanove	
Prostori u vlasništvu Općine Travnik ustupljeni mladim kulturnim i umjetničkim stvaraocima	Pokrenuta inicijativa za ustupanje adekvatnog prostora za mlade umjetnike Donesena odluka o ustupanju adekvatnog prostora	Općina Travnik, udruženja građana, mediji	

Životna sredina

Strateški cilj: Povećati broj uključenih mladih ljudi u različite programe zaštite životne sredine			
Operativni cilj: Povećan nivo svijesti o važnosti zaštite životne sredine			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Kampanja o osnovnim mjerama zaštite životne sredine kreirana i distribuirana (brošure i panoi sa prikazima ne prihvatljivog ekološkog ponašanja)	Podržana najmanje 2 projekta godišnje koji promovišu zaštitu životne sredine 500 mladih ljudi obuhvaćeno kampanjom	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, obrazovne ustanove	
Programi koji se bave pitanjima ekologije i suživota sa životinjama promovirani i implementirani u školama od strane NVO	Najmanje 2 programa implementirana u školama 200 mladih ljudi ubuhvaćeno programom	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, obrazovne ustanove	
Akcije uređenja zelenih površina, pošumljavanja i čišćenje riječnih korita organizovane	Najmanje 1 godišnje implementirano uređenje zelenih površina Najmanje 1 godišnje implementirana akcija čišćenja riječnih korita Najmanje 5 škola podržalo akcije čišćenja 1000 mladih ljudi aktivno učestvovalo u akciji čišćenja	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, obrazovne ustanove	
Radionice u MZ u ruralnim područjima o potrebi zaštite riječnih tokova organizovane	20 radionica implementirano 200 mladih ljudi učestvovalo na radionicama	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, MZ	
Školske ekološke patrole od strane učeničkih vijeća uspostavljene i promovisane	Pokrenute najmanje 3 inicijative od strane učeničkih vijeća za uspostavljanje ŠEP-a	Općina Travnik, udruženja građana, mediji, obrazovne ustanove	
Operativni cilj: Unaprijeđena postojeća ekološka infrastrukturu na području općine Travnik			
Projekti / mjere	Indikatori	Zainteresovane strane	Budžet (KM)
Postojeće biciklističke i pješačke staze obnovljene, uređene, markirane i promovisane	Pokrenuta inicijativa za uređenje Podržana najmanje 2 projekta obnove staza godišnje	Općina Travnik, udruženja građana, mediji	

IV. Mehanizmi za realizaciju Strategije za mlade

S obzirom da je riječ o Strategiji za mlade definisanoj na srednjoročni period (petogodišnji), veoma je važno definisati strukture koje će biti zadužene za realizaciju, monitoring i evaluaciju i po potrebi reviziju ovog strateškog dokumenta. Sa druge strane, potrebno je predvidjeti i obezbjediti načine finansiranja kako pojedinih upravljačkih struktura, tako i aktivnosti koje će uslijediti kao rezultat provođenja planiranih mjera iz Strategije za mlade. Na taj način ćemo obezbjediti održivost realizacije i dostizanje planiranih ciljeva iz Strategije za mlade općine Travnik.

Kada je riječ o organizacionim strukturama koje će biti zadužene za realizaciju Strategije za mlade općine Travnik, načinima finansiranja omladinskog rada, djelovanja i aktivnosti, budžetima kao i objektima za mlade, isti su u najvećoj mjeri predviđeni i opisani Zakonom o mladima FBiH.

Organizacione strukture za realizaciju Strategije za mlade:

U skladu sa prethodno pomenutim Zakonom o mladima FBiH osnovne strukture potrebne za razvijanje i realizaciju Strategije za mlade općine Travnik su:

- 1. Komisija za mlade** (čl. 19) – redovno općinsko radno tijelo čiji je sastav potrebno proširiti sa predstavnicima Vijeća mladih općine, odnosno omladinskih organizacija.
- 2. Vijeće mladih** (čl. 37,38 i 39) – Vijeće mladih osniva više od 50% omladinskih udruženja općine, sa ulogom djelovanja na jačanju uključenja mladih u društveni život zajednice i njihovom informisanju, kao i ulogom izrade, izmjene i provođenja općinske Strategije za mlade na odgovarajućem nivou.
- 3. Službenik za mlade** (čl.12) – Općinski i gradski nivo vlasti dužni su samostalno odrediti službenika/cu za pitanja mladih koji/a obavlja zadatke u smislu Zakona o mladima FBiH, a koji/a je certificiran/a od strane nadležnog federalnog ministarstva.

Preporuka radnih grupa:

Predušlov za uspješnu realizaciju Strategije za mlade općine Travnik je prije svega postizanje osjećaja pripadnosti zacrtanim ciljevima i mjerama definisanim ovim dokumentom i odgovornosti svih struktura zaduženih za njegovu realizaciju, a zatim svakako i stvaranje i razvijanje partnerskih odnosa i sinergije između vladinog i nevladinog sektora, kao i drugih zainteresovanih aktera u općini Travnik i šire.

Monitoring i evaluacija

Monitoring i evaluacija tokom procesa realizacije Strategije za mlade općine Travnik u osnovi ima tri osnovna cilja:

1. Procjena uspješnosti ostvarenja ciljeva Strategije za mlade (strateški i operativni),
2. Praćenje efikasnosti sprovođenja definisanih mjera u Strategiji za mlade i
3. Omogućavanje učešća mladih u monitoringu i evaulaciji uspješnosti realizacije Strategije za mlade općine Travnik

Kako bi se pomenuti ciljevi ostvarili neophodno je izgraditi jake kapacitete unutar upravljačkih struktura koje će se baviti implementacijom Strategije za mlade, kako bi se obezbjedilo kompetentno praćenje i procjena realizacije ciljeva i mjera planiranih ovim dokumentom.

S obzirom da proces razvijanja i provođenja Strategije za mlade općine Travnik vrše Komisija za mlade, Vijeće mladih i službenik/ca za mlade, njihov zadatak je i imenovanje tima koji posjeduje relevantno znanje i iskustvo u oblasti monitoringa i evaluacije.

Ovaj tim za monitoring i evaluaciju će izraditi monitoring sistem u skladu s kojim će vršiti adekvatna mjerenja, analize i izvještavanje o toku realizacije ciljeva i mjera predviđenim godišnjim akcionim planovima po svim oblastima Strategije za mlade općine Travnik.

Pri selekciji članova tima za monitoring, kao što je to slučaj i kod ostalih organizacionih struktura Strategije za mlade općine Travnik, također je veoma bitno obezbijediti adekvatnu zastupljenost mladih, žena i posebno socijalno isključenih kategorija mladih.

RADNA VERZIJA DOKUMENTA

Uvid u postojeće dokumente i pravnu regulativu korištenu pri kreiranju Strategije za mlade

- Europska povelja o učešću mladih na lokalnom i regionalnom nivou
- Bijela knjiga
- Ustav BiH
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti FBiH
- Strategija zapošljavanja u BiH
- Zakon o udruženjima i fondacijama
- Krivični zakon
- Zakon o slobodi pristupa informacija
- Zakon o državnoj službi u institucijama BiH
- Zakon o politici direktnih stranih ulaganja u BiH
- Zakon o porezu na dodatu vrijednost
- Zakon o postupku indirektnog oporezivanja
- Zakon o radu
- Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja
- Zakon o upravnim sporovima BiH
- Zakon o mladima FBiH
- Revidirana Srednjoročna strategija za borbu protiv siromaštva
- Zakon o federalnim upravnim taksama i tarifi federalnih upravnih taksi
- Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba
- Zakon o porezu na plaću
- Zakon o parničnom postupku
- Zakon o preduzećima
- Zakon o radu
- Zakon o registraciji poslovnih subjekata
- Zakon o upravnim sporovima
- Krivični zakon
- Porodični zakon
- Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštitu porodice
- Zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju
- Zakon o ravnopravnosti i jednakosti spolova
- Krivični zakon
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici
- Zakon o manjinama
- Prijedlog zakona o destruktivnom ponašanju na sportskim terenima
- Olimpijska povelja
- Zakon o zaštiti životne sredine
- Analiza položaja mladih i omladinskog sektora u BiH
- Ustav SBK
- Zakon o sportu SBK
- Strategija razvoja SBK
- Odluka o kantonalnim administrativnim taksama
- Strategija razvoja općine Travnik 2011-2015
- Odluka o općinskim administrativnim taksama
- Odluka o općinskim komunalnim taksama

Učesnici/e u izradi dokumenta

Tim Centra za edukaciju mladih.

Mirna Dabić- Savjetnica za razvoj omladinske politike/Centar za edukaciju mladih

Zapošljavanje

1. Admir Arnautović
2. Ivana Janković
3. Amra Kraksner
4. Stipo Misković
5. Sandra Gazibarić
6. Karolina Plišo
7. Sasa Balta
8. Danijel Kolenda
9. Nermina Bajrić
10. Igor Vidović

Zdravstvena politika

1. Adnan Šatrović
2. Sumeja Terzić
3. Tanja Meljančić
4. Kemal Haseljić
5. Amela Skrobo
6. Ekrem Mrakić

Socijalna politika

1. Stela Dukić
2. Admir Smajić
3. Maja Rizvić
4. Hajiša Halilović
5. Vanja Sivo
6. Irena Begovac

Gosti učesnici/e:

1. Neda Zuputorović
2. Vedrana Brdar,
3. Staša Dukić
4. Sanja Delić
5. Sara Dukić
6. Emina Jusufbašić

Mobilnost, informiranost i participacija mladih u društvu

1. Vlatka Lukić
2. Amela Skrobo

3. Tanja Mlejančić
4. Danijela Lovrić
5. Sanda Solomon
6. Ivan Lovrinović
7. Jasmina Fajkić
8. Faris Hafizadić-
9. Emir Malkoč-
10. Dario Ličanin

Sport, slobodno vrijeme i omladinski rad

1. Karolina Plišo
2. Sumea Terzić
3. Admir Beharić
4. Amila Šahdan,
5. Nermin Tahirović
6. Mirza Begić
7. Amela Trbović

Kultura i obrazovanje

1. Ivica Augustinović
2. Enes Škrgo
3. Darko Saračević
4. Ivan Grganović
5. Slavica Batić-Delić
6. Elmedina Jusić
7. Abdulah Fajkić
8. Vlado Augustinović
9. Kristijan Slipac
10. Ivana Biljak

Zaštita životne sredine

1. Mladen Gelić
2. Amer Mušić
3. Davor Pinjo
4. Emin Sujoldžić-
5. Adin Pinjo-
6. Slobodan Ličanin
7. Dženan Šačirbegović
8. Damir Pašalić
9. Perica Savin